

TÜRK HUKUKUNDA DİJİTAL MİRAS: KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ULUSLARARASI UYGULAMALAR ÇERÇEVESİNDE BAZI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hasan ALTINDAL*

Yusuf Enes ARSLAN**

ÖZ

Son yıllarda bilişim teknolojileri hızla gelişmekte ve özellikle ağ tabanlı hukuki işlemler çeşitlenerek artmaktadır. Bu tür teknolojik gelişim süreçlerinde kişilere yol gösterecek ve bilişim dünyasında ortaya çıkan uyumsuzluklarda başvurulacak hukuk normlarının varlığı, hukuk sistemine olan güveni artıracaktır. Aksi takdirde değişimlere aynı hızda uyum sağlayamayan hukuk sistemlerinde birtakım sorunların yaşanılması kaçınılmaz hale gelecektir.

21. yüzyılın hayatımıza kazandırdığı en önemli yeniliklerinden birisi de internetin yaygın ve çok boyutlu kullanımı ve özellikle dijital ekonomik faaliyetlerin ciddi oranda artmasıdır. Bu çerçevede, dijital ortamdaki işlemlerin hukuki açıdan sağlıklı bir zemine oturtulması ve yapılan işlemlerde gerçek kişilerin hakları ile maddi değerlerinin korunması büyük önem arz etmektedir.

Kişilerin kişisel ve ekonomik faaliyetlerini dijital ortama taşımalarıyla birlikte karşımıza çıkan önemli konulardan birisi de “dijital miras”tır. Bu konu üzerinde uluslararası yeknesak hukuk kuralları bulunmadığı gibi ülkelerin konuya bakış açıları da farklılık göstermektedir. Konu, Türk Hukuku açısından değerlendirildiğinde ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun miras hukukuna ilişkin hükümleri ile 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu dışında somut olaya uygulanacak başka hukuk normunun bulunmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada; gerçek kişilere ait dijital varlıkların miras hukuku açısından değerlendirilmesi yapılacak ve uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilişim Hukuku, Dijital Miras, Dijital Varlık, Miras Hukuku, Sosyal Medya.

Jel Kodları: K10, K24, K15, O30.

* Sayıştay Uzman Denetçisi/ANKARA e-posta: hasanaltindal@sayistay.gov.tr
Orcid ID: 0000-0002-0191-7940

** Avukat; e-posta: ensrsln@outlook.com
Orcid ID: 0000-0002-2984-5256

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.871081

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 08/05/2020

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 06/01/2021

**DIGITAL INHERITANCE IN TURKISH LAW: ENCOUNTERED PROBLEMS
AND SOME SOLUTION PROPOSALS IN THE FRAMEWORK OF
INTERNATIONAL IMPLEMENTATIONS**

ABSTRACT

Recently, information technologies have developed rapidly, and network-based legal procedures have increased and diversified. The existence of legal norms that guide people in technological development processes and be applied in disputes arising in digital world, would increase the trust in judicial system. Otherwise, it is inevitable to experience some problems in legal systems that cannot adapt to changes at the same pace.

One of the most important innovations that the 21st century has brought is the widespread and multidimensional use of internet and, the significant increase in digital economic activities. In this context, it has critical importance to place the transactions on legal basis and to protect the rights and tangible assets of individuals in the digital environment.

One of the problems that arise at this point is “digital inheritance”. There is no international uniformity on this issue and the perspectives of countries are differ. In terms of Turkish Law, there are no legal norms to be applied except the Turkish Civil Law numbered 4721 and the Law on Intellectual and Artistic Works numbered 5846.

In this study, personal digital assets will be evaluated in terms of inheritance law and solutions will be proposed for the problems encountered in practice.

Keywords: *IT Law, Digital Inheritance, Digital Assets, Inheritance Law, Social Media.*

Jel Codes: K10, K24, K15, O30.

GİRİŞ

İnsanların günlük yaşamlarının kaçınılmaz bir parçası olan dijital iş ve işlemler, bazı hukuk dallarında olduğu gibi miras hukukunu da yeniliğe zorlamaktadır. Dijitalleşen dünya ile birlikte ortaya çıkan hukuki uyumsuzluklara uygulanacak hukuk normlarının eksikliği nedeniyle yaşanan bu uyumsuzluklar çözüme kavuşturulamamaktadır. Son yıllarda bireyler ile bilişim teknolojileri arasındaki ilişkinin doğal bir sonucu olan “dijital miras”, birçok bilimsel çalışmaya konu edilmiş ve dijital çağda hukuksal açıdan çözülmesi gereken problemlerden birisi olarak karşımıza çıkmıştır.

Bazı sosyal medya platformları, kullanıcının ölümünden sonra “hesap varisi” gibi isimler adı altında ölen kişinin yakınlarının ilgili sosyal medya hesabını sınırlı bir şekilde kullanmasına izin vermekte veya ölen kişinin sosyal medya hesabının yalnızca anı niteliğinde görüntülenmesi şeklinde düzenlemeler yapmaktadır. Diğer bir taraftan bazı platformlarda ise kullanıcının ölümünden sonra hesabın kapatılması ya da tamamen silinmesi gibi çözümler sunulmaktadır. Buna karşın birçok ülkede dijital varlığın mirasçılara intikali hakkında uygulanabilecek hukuki düzenlemeler bulunmamaktadır.

Murisin ürettiği veya sahip olduğu dijital varlıklardan hangilerinin mirasçılara intikal edeceği konusunda, dijital varlığın fikri mülkiyet koruması altında olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir. Öyle ki, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun miras hukukuna ilişkin maddeleri ve 5864 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun özellikle 19’uncu maddesi ve diğer ilgili maddeleri birlikte düşünüldüğünde, fikri mülkiyet korumasına alınmış olan dijital varlıkların mirasçılara intikali konusunda herhangi bir sorun olmayacağı öngörülmektedir.

Murisin sahip olduğu internet hesaplarının mirasçılara devri açısından “üyelik, kullanıcı, gizlilik veya hizmet sözleşmesi” gibi farklı adlar altında hizmet sunucusu ile muris arasındaki sözleşmelerin büyük önemi bulunmaktadır. Bu sözleşmelerin bir kısmı mirasçılara hesap devir imkânı verirken bir kısmı da muris tarafından sadece hizmet satın alındığından, murisin ölümüyle bu hizmeti vermeyi durdurduğunu ileri sürmekte ve hesap devrini yapmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı; kişinin dijital malvarlığı kapsamına nelerin alınabileceği ve dijital miras kavramının içine hangi varlıkların ne şekilde dâhil olabileceği gibi sorularına yanıt aramaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Konunun kapsamlı bir şekilde anlaşılması ve teknik boyutunun önem arz etmesi nedeniyle birinci bölümde, bazı miras hukuku terimleri ve bu terimlerle ilişkili bilişim tanımlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, mirasa konu olabilecek dijital varlıklar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bunlar arasında murisin maddi ve manevi değer taşıyabilecek e-posta içerikleri, kişisel sosyal medya hesapları, internet hesapları ve alan adları, çevrimiçi oyun hesapları ve karakterleri, kullanma ve kiralama hakları

(e-kitap, müzik, film, oyun, program vb.), ödeme ve para transfer hesapları ile elektronik para hesapları önemli bir yere sahip olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir.

Uygulamada karşılaşılan sorunlar ve uluslararası uygulama örnekleri ile mahkeme kararları, çalışmanın üçüncü bölümünde yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde, sorunun teknik ve hukuki boyutu incelenmektedir.

Son bölümde ise sorunun çözümüne ilişkin bazı çözüm önerileri sıralanmaktadır. Çalışmanın konusu, çok boyutlu ve çok taraflı bir yapıya sahip olduğu için herkes için uygun bir çözümün üretilmesi ve bu çözümün etkin bir şekilde uygulanması kısa vadede mümkün olmamaktadır. Gerek kişi haklarının korunması gerekse miras hukukuna ilişkin kuralların sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için önemli görülen bazı teknik ve hukuki altyapı değişikliklerine ilişkin öneriler çalışmanın son bölümünde verilmektedir.

I. KAVRAMLAR

Bu bölümde çalışmanın konusu kapsamında bazı bilişim terimleriyle bazı miras hukuku kavramları açıklanmaktadır. Türk Hukukunda miras hukuku, 4732 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 495'inci maddesi ile 682'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Ancak miras hukukunda kullanılan tüm kavramlar 4732 sayılı Kanun'da belirtilmemiştir. Bu nedenle bazı kavramların tanımlanmasında doktrin ve içtihatlardan faydalanılmaktadır.

A. Miras, Tereke ve Mirasçı

Miras; en geniş anlamıyla kişinin ölümü ile mirasçılara geçebilen tüm malvarlığı değerlerini, özel hukuk ilişkilerini ve kişisel hakların tamamını ifade etmektedir¹. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 575'inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre miras, miras bırakanın ölümüyle açılır.

Miras bırakan, ölümünün gerçekleşmesiyle kendisine ait tüm özel hukuk ilişkilerinin hukuki sonuçlarının düzenlendiği gerçek kişidir². Ölüm, sadece gerçek kişiler için söz konusu olduğundan ancak gerçek kişiler miras bırakan

¹ Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku*, Der Yayınları, 13. Basım, İstanbul, 2017, s. 9-10.

² Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, 3. Bası, Filiz Kitapevi, 1987, s. 30; Halil Akkanat, *Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi*, Filiz Kitabevi, 2004, s. 38.

olabilir. Bu çerçevede tüzel kişilerin miras bırakan olması mümkün değildir³.

Miras bırakanın geride bıraktığı terekenin üzerinde bir bütün olarak *külli halef* sıfatıyla hak sahibi olan kişiler *mirasçı* olarak tanımlanmaktadır. Kanun gereği mirasa çağrılan mirasçılara *yasal* veya *kanuni mirasçı*; miras bırakanın iradesiyle mirasa çağrılan mirasçılara *atanmış, iradi* veya *mansup mirasçı* denilmektedir⁴.

Tereke ise miras bırakanın mirasçılara geçebilen tüm malvarlığı değerleri ve özel hukuk sözleşmelerini ifade eder. Bu tanımdan yola çıkarak mirasın aynı zamanda tereke anlamında kullanıldığını söylemek mümkündür⁵.

27/11/2007 tarih ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (MÖHUK) "*Miras*" başlıklı 20'nci maddesinde miras, ölenin milli hukukuna tabi olmakla birlikte Türkiye'de bulunan taşınmazlarla ilgili Türk hukuku uygulanacaktır ifadesi yer almaktadır. Ölen kişinin kendi milli hukukuna uygun olarak yaptığı ölüme bağlı tasarruflar da aynı kanun maddesinde yer alan düzenlemeye göre geçerli olarak kabul edilmektedir.

Devlet haricindeki tüzel kişiler, işin niteliği gereği sadece iradi mirasçı olabilmektedirler. Buna göre miras bırakanın iradesi ile mirasçı olabilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 501'inci ve 5718 sayılı MÖHUK'nun 20'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre geride mirasçı bırakmadan ölen kişinin terekesi devlete kalmaktadır.

B. Kişilik Hakkı ve Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar

Kişilik hakkı, şahsa bağlı olan kişisel varlıklara dayanan bir haktır⁶. Kişilik hakkının korunması, Türkiye Cumhuriyeti anayasasının 5'inci maddesinde, "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlığı altında sayılmıştır⁷. Bireyin şahsi

³ Mustafa Dural ve Turgut Öz, Türk Özel Hukuku Cilt: 4 Miras Hukuku, 8.Baskı, Filiz Kitabevi, 2015, s. 5.

⁴ Akkanat, s.38; Dural ve Öz, s. 5.

⁵ Dural ve Öz, s. 5.

⁶ Yaşam, sağlık, özgürlükler, şeref ve haysiyet, özel yaşam, isim, resim, his yaşamı gibi kişisel varlıklar üzerindeki haklar kişilik hakkını ifade etmektedir.

⁷ Anayasanın 5'inci maddesi; "*Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.*" şeklindedir.

varlıklarına yönelik gerçekleştirilen saldırılar kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır. Kişilik hakkı, “*kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden öğelerin tümü üzerindeki hakları*” olarak da tanımlanabilir. Kişinin şeref, onur ve saygınlığını toplum içinde ortadan kaldıran veya zedeleyen tüm saldırılar “kişilik hakkına saldırı” olarak kabul edilmektedir. Kişilik hakkı, kişinin tüm korunan haklarının, değerlerinin ve varlıklarının bütünüdür. Bu bakımdan hukuken korunan ve kişiyle ilgili tüm değerler “kişilik hakkı” kavramı kapsamında değerlendirilmektedir⁸.

Kişinin şeref ve haysiyetine karşı saldırılar, kişilik haklarına saldırıların en sık rastlanan türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin manevi değerlerini zedeleyen durumlara; kişiyi küçük düşürmek, diğer insanlara yanlış tanıtmak, kişiye düşmanca davranmak ve diğer insanlar nazarında zor duruma sokmak, gülünç duruma düşürmek gibi tutum ve davranışlar örnek olarak verilebilir⁹.

Genellikle şahsa bağlı haklar, ölümle sona ereceğinden mirasa konu olmaları mümkün değildir. Şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar ancak hak sahibi tarafından kullanılabilen, temsil yoluyla dâhi kullanılmayan ve devredilemeyen haklardır. Doğal olarak bu hakların mirasçılara devredilememektedir. Şahsa bağlı hakların bir kısmının kullanılmasında ölen kişinin iradesi tespit edilebiliyor ise mirasçılar bu hakkın kullanılmasını devam ettirebilirler. Manevî tazminat davasını açma hakkının mirasçılara intikal edip etmeyeceği hususunda hâkim görüş, zarar görenin bu davayı açma hakkını açıklamış olması ve özellikle bunun için bir avukat tayin etmiş bulunması halinde, davanın mirasçılar tarafından da açılabileceği yönündedir¹⁰. Bu çerçevede Yargıtay, manevi tazminat davası açılmış olması veya ölen kişinin bu husustaki iradesinin tespit edilmesi durumunda, mirasçıların davayı takip edebileceğini veya davanın ikame edilebileceğini içtihat etmiştir¹¹.

Son yıllarda internet ortamında ve özellikle sosyal medya hesapları üzerinden kişilik haklarına saldırı büyük oranda artmıştır. Dolayısıyla bu

⁸ Ahmet Kılıçoğlu, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, 3.Baskı, Turhan Kitabevi, 2008, s. 3; Mustafa Dural, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 1995, s. 101; Bilge Öztan, Şahsın Hukuku Gerçek Kişiler, Turhan Kitabevi, 1994, s. 110; Fikret İlkiz ve Barış Günaydın, “Kişilik Hakları-Medyada Etik ve Yargı Kararları”, 2006, (2), Küresel İletişim Dergisi, s. 2.

⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 16.04.2003, 2002/14497 E. 2003/4830 K.

¹⁰ Dural, s. 101; Kılıçoğlu, s. 8.

¹¹ Kemal Tahir Gürsoy, “Manevi Zarar ve Tazmini”, 1973, 30(1), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 11; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Tarih: 3.4.1963, Karar No: 42, İlmî ve Kazâî İçtihatlar, C. III, s. 2452.

saldırılar birçok hukuk ve ceza davasına konu edilmiştir. Kişilik haklarına saldırı, kişi hayatta iken gerçekleşebileceği gibi kişinin ölümünden sonra da gerçekleşebilmektedir. Ölümünden sonra miras bırakanın kişilik haklarına yapılan saldırılar ise Yargıtay tarafından ölen kişinin yakınlarının kişilik haklarının ihlali olarak kabul edilmekte ve mirasçılara ilgili saldırıya karşı Borçlar Kanunu'nun 49'uncu maddesi çerçevesinde manevi tazminat isteme hakkı tanımaktadır¹².

Sonuç olarak, kişilik haklarına saldırı olması durumunda saldırıya hedef olan kişi bu saldırıyı dava konusu edebilmektedir. Kişinin ölmesi durumunda ise daha önce açtığı dava, mirasçuları tarafından takip edilebilmektedir. Ayrıca Yargıtay, miras bırakanın kişilik hakkına yönelik saldırıları ölen kişinin hatirasına saldırı olarak değerlendirmiş ve ölenin yakınlarının kişilik hakkına saldırı olarak kabul etmiştir.¹³

Kişisel veri, bireylerin kimliklerini belirli hale getirmeye elverişli her türlü bilgi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda kişinin kimlik, iletişim, sağlık ve mali bilgileri ile özel hayat, dini inanç ve siyasi görüşüne ilişkin bilgiler kişisel veri olarak nitelendirilmektedir.

Dijital varlıkların önemli bir bölümü kişisel veriler kullanılarak oluşturulmaktadır. Örneğin, internet hesabı, e-mail veya sosyal medya hesabı oluştururken ad, soyad, doğum tarihi ve doğum yeri gibi veriler talep edilmektedir. Günümüzde kişisel veriler gerek özel sektör ve gerek kamu kurumları tarafından bilişim sistemleri üzerinden sıkça toplanılmakta ve kullanılmaktadır.

Elde edilen kişisel verilerin kullanılması bireyler ile mal ve hizmet sunan taraflar bakımından bazı avantajlar sağlasa da bu durum söz konusu bilgilerin istismar edilme riskini de beraberinde getirmektedir. Kişisel verilerin yetkisiz kişiler tarafından elde edilmesi, kullanılması ve ifşa edilmesi taraf olduğumuz sözleşmeler ve anayasada koruma altına alınan temel hakların ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki menfaat arasında makul bir dengenin oluşturulması gerekmektedir¹⁴.

¹² Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 15.11.2007, 2007/722 E. 2007/14147 K. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bankası Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

¹³ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 15.11.2007, 2007/722 E. 2007/14147 K. Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bankası Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

¹⁴ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Adalet Komisyonu Raporu ve Gereğesinden iktibas edilmiştir.

C. Dijital Varlıklar

Teknik anlamda dijital varlık, ikili formda (0 ve 1) ve sayısal kodlama ile meydana getirilen her şeyi ifade etmektedir. Resim, müzik, video ve bilgisayar programlarının hepsi dijital varlığa örnek olarak gösterilebilir¹⁵. Dijital varlıklar; cep telefonu, bilgisayar veya bulut depolama sistemleri gibi farklı ortamlarda depolanabilir ve işlenebilir. Bu nedenle Hopkins'e göre yukarıda ifade edilen cihazların, dijital varlık tanımına dâhil edilmesi gerekmektedir¹⁶.

Hukuki anlamda ise bir kişinin üzerinde bir hakkı veya menfaati bulunduğu her türlü elektronik kayıt, dijital varlık olarak tanımlamak mümkündür¹⁷. İfade edilen iki tanımdan yola çıkarak *dijital varlık*, maddi değeri olsun ya da olmasın dijital ortamda oluşturulmuş veya dijital ortama aktarılmış her türlü veri, dosya, hesap, program, hak veya menfaat olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede e-posta içerikleri, sosyal medya hesapları, internet hesapları ve alan adları, çevrimiçi oyun hesapları ve oyun karakterleri, kullanma ve kiralama hakları, bulut bilişim sistemlerinde depolanmış dijital veriler, elektronik ticaret hesapları, ödeme ve para transfer araçları ile kripto paralar dijital varlıklara örnek olarak gösterilebilir.

Dijital varlıkların önemli bir kısmı kişisel verilerle oluşturulmaktadır ve birçok dijital varlığa ancak kişisel veriler kullanılarak erişilmektedir. İnternet üzerinden hizmet veren birçok platform, kullanıcılardan kimlik ve iletişim bilgileri gibi kişisel veriler talep etmektedir. Ayrıca giriş bilgilerinin unutulması durumunda, kişinin önceden belirlediği ve sadece kendisinin bildiği bazı kişisel verilerinin istenilmesi koşuluyla giriş yapmak isteyen kişinin hak sahibi olup olmadığını kontrol etmektedir. Anne kızlık soyadı, kişinin yaşadığı yer, en sevdiği hayvan gibi bilgiler birçok alanda güvenlik sorusu olarak tercih edilmektedir. Bunun yanında kişinin kullandığı programlar ve uygulamalar sayesinde ilgili kişinin siyasi ve dini görüşü, ilgi alanları, tercihleri, ekonomik ve sosyal durumu hakkında veriler toplanabilmektedir. Kişisel verilerin kişinin rızası dışında bulundurulması, depolanması ve üçüncü kişilere kullandırılması

¹⁵ Delia Babeanu, Gavrilă Alexandru ve Mares Valerica, "Strategic Outlines: Between Value and Digital Assets Management", 2009, Vol.: 11, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, s. 318.

¹⁶ P. Jamie Hopkins, "Afterlife in the Cloud: Managing a Digital Estate", 2013, 5(2), Hastings Science and Technology Law Journal, s. 211-212.

¹⁷ Bkz. <<https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=95b03c2f-f10e-e695-d748-9e251cccf6ba&forceDialog=0>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

durumunda kullanıcının kişilik haklarına saldırı gündeme gelmektedir. Bu nedenle dijital varlıklar ile kişisel veriler ve kişi hakları arasında doğrudan bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

1. DİJİTAL VARLIKLAR

Dijital varlıkların önemli bir bölümü kişisel verileri ihtiva etmektedir ve bu varlıklar, mirasa konu olabilmektedir. Bu yönüyle dijital varlıkların ihtiva ettikleri kişisel haklar açısından tanımlanması ve miras hukuku bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte hayatımıza yeni dijital ürünler girmektedir. Bu nedenle dijital varlıkları tür ve nitelik olarak sınırlamak mümkün olmamaktadır. Bireysel kullanım yoğunluğu ve bilinirlik açısından bazı dijital varlıklar şu şekilde sıralanmaktadır:

- E-Posta İçerikleri
- Sosyal Medya Hesapları
- İnternet Hesapları ve Alan Adları
- Çevrimiçi Oyun Hesapları ve Oyun Karakterleri
- Kullanma ve Kiralama Hakları
- Elektronik Para, Dijital Para, Sanal Para ve Kripto Para

Yukarıda belirtilen dijital varlıkları tanımlamak ve miras hukuku açısından irdelemek konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

A. E-Posta İçerikleri

Elektronik posta (e-posta), kişilerin e-posta hesabını kullanarak birbirlerine sanal ortamda gönderdikleri yazıları ifade etmektedir. E-posta hesabı olan her kullanıcı, e-posta adresini bildiği herhangi bir kullanıcıya e-posta gönderebilmektedir. E-posta hizmeti, ücretsiz e-posta hizmeti sağlayıcısı özel firmalardan temin edilebileceği gibi yeterli teknik altyapısı olan bir bilgisayar (sunucu) ve alan adına sahip olan herkes e-posta hesabı açıp yönetebilir¹⁸.

E-posta yazışmalarında genellikle kişisel içerikler bulunmakla birlikte diğer dijital varlıkların tasarruf yetkilerinin çoğunlukla e-posta hesaplarına

¹⁸ abcdef@gmail.com ücretsiz kullanıma sunulan bir e-posta hesabı, abcdef@gazi.edu.tr üniversitenin öğrencilerine veya personeline sunduğu bir e-posta hesabı ve abcdef@ensrsln.com ise ensrsln.com isimli internet sitesi sahibinin kendisine veya bir başkasına sunduğu e-posta adresidir.

bağlı olarak kullanılması nedeniyle e-posta hesaplarına erişim önemlidir. Örneğin bir sosyal medya hesabı ya da internet hesabı kişinin e-postası ile ilişkilendirilmiş olabilir. Bu nedenle e-posta hesaplarına erişim sağlanmadığı sürece e-posta ile ilişkili diğer dijital varlıklara erişim mümkün olmayacaktır.

B. Sosyal Medya Hesapları

Dijital varlıklar arasında en yoğun kullanılan ve bilinirliği diğerlerine göre daha fazla olan sosyal medya, ayrı bir başlık altında tanımlanmalı ve dijital miras açısından etraflıca incelenmelidir.

Sosyal medya platformları veya başka bir deyişle sosyal ağlar, internete bağlı kullanıcıların çevrimiçi etkileşimde buldukları internet siteleridir¹⁹. Günümüzde akıllı telefon uygulamaları üzerinden sosyal medya kullanım oranı, bilgisayar üzerinden sosyal medya kullanım oranını geride bıraksa da sosyal medya platformları temel internet sitelerinden farksızdır²⁰.

Sosyal ağ kullanıcılarının bu platformlar sayesinde gerçekleştirdikleri etkileşimler; video-fotoğraf paylaşımı, bilgi-belge paylaşımı, beyanda bulunma, mesajlaşma, çevrimiçi oyunlar oynama gibi faaliyet çeşitliliği göstermektedir. Kullanıcılar, kendilerine ait sosyal medya hesapları üzerinden bu tür etkileşimlerde bulunurlarken kendi iradeleri ile hareket etmektedirler.

ABD’de 1996 yılında kurulan Alexa Internet Inc ²¹, internet trafiğine ilişkin verileri toplayarak bu verileri analiz etmektedir. Alexa tarafından yayımlanan ve en çok internet trafiğinin yönlendirildiği 50 internet sitesi arasında ilk sıralarda Google.com, Youtube.com ve Facebook.com yer almaktadır. Alexa verilerine göre internete giren kullanıcıların en fazla tercih ettiği siteler, sosyal medya siteleridir ²².

İnternet üzerinden yayın yapan istatistik portalı, statista.com verilerine göre 2010 yılında dünyada 970 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunmaktayken 2019 yılında 2 milyar 400 milyon sosyal medya kullanıcıya ulaşmıştır. 2025 yılı projeksiyonu ise 4 milyar 410 milyon sosyal medya

¹⁹ Merve Seren, Tolga Çevik, Nedim Özgeldi ve Elif Merve Dumankaya, Sosyal Medya El Kitabı, Baskı No:1, Orion Kitabevi, 2018, s. 2-4.

²⁰ Bkz. <<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

²¹ Daha detaylı bilgi için bkz. <<https://try.alexa.com/resources/>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

²² Listenin tamamını görmek için bkz. <<https://www.alexa.com/topsites>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

kullanıcısıdır²³. Ekim 2020 verilerine göre dünyada 1 milyar 600 milyon kişi sosyal medya kullanıcısıdır ve internet kullanan insanların %64'ü çevrimiçi sosyal medya hizmetlerini kullanmaktadır. Bu kişiler sosyal medya hesaplarını, vakit geçirmek, arkadaşları ve aileleriyle iletişim kurmak ve haberleri takip etmek amacıyla kullandıklarını ifade etmektedirler²⁴. Aynı sitenin yaptığı bir başka araştırmaya göre Ekim 2020 itibarıyla dünyada en çok aktif hesap bulunan sosyal medya siteleri Facebook (2.701 milyon), Youtube (2.000 milyon), WhatsApp (2.000 milyon), Facebook Messenger (1.300 milyon), WeChat (1.206 milyon) ve Instagram'dır (1.158 milyon)²⁵.

Son dönemde dijital mirasını mirasçılara bırakmak isteyenler için belirli bir ücret karşılığında kişi ölene kadar sahip olduğu dijital varlıklarının giriş bilgilerini gizlilik içinde saklayarak kişi öldükten sonra belirlemiş olduğu mirasçısına devreden firmalar da günümüzde faaliyete geçmiştir²⁶. Bu konuya çalışmanın üçüncü bölümünde daha detaylı yer verilmektedir.

Her sosyal medya sitesi, ilgili kullanıcının ölümü durumunda kişisel sosyal medya hesabının akıbeti ile ilgili farklı çözümleri bulunmaktadır. Bunun için somut olay ve ilgili sosyal medya hizmet sunucusu bazında değerlendirme yapmak gerekmektedir. Örneğin, Facebook bir kişinin vefatı sonrasında yasal mirasçılara iki seçenek sunmaktadır. Bunlardan ilki, miras bırakana ait Facebook sayfasının bir anı sayfasına dönüşmesidir. Bu durumda 3. kişiler sayfa sahibinin öldüğünü bilecek ve mirasçılar da ilgili sayfayı kısıtlı olarak yönetebileceklerdir. Diğer seçenek ise hesabın tamamen kapatılmasıdır²⁷.

C. İnternet Hesapları ve Alan Adları

Bir internet sitesi temel olarak içerik (*content*), alan adı (*domain*) ve alandan (*host*) oluşmaktadır. İnternet sitesinin tamamını bir gayrimenkul

²³ Bkz. <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

²⁴ Bkz. <https://www.statista.com/markets/424/topic/540/social-media-user-generated-content/> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

²⁵ Statista.com verilerindeki sosyal medya hesap sayılarıyla kullanıcı sayılarının birbiriyle olan uyumsuzluğu, bazı kişilerin aynı sosyal medya sitesinde birden fazla hesap açmasından kaynaklanmaktadır.

²⁶ Bu tür internet sitelerinden sadece biri olan cirruslegacy.com dijital miras sağlayıcılığı hizmetine son vermiştir.

²⁷ Örnek için bkz. <https://www.facebook.com/help/828408313868251?helpref=related&ref=related> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

olarak düşündüğümüzde, sitenin alanını bir arsaya, sitenin ismini bir eve ve sitenin içeriğini ise evin mobilyalarına benzetebiliriz. Buna göre bir internet sitesinin, alan adı ve alandan oluşarak inşa edildiğini ve içerikle doldurulan bir bütün olduğunu söylemek mümkündür. Miras hukuku açısından bakıldığında, internet hesapları ile alan adlarının ayrı ayrı incelenmesinde fayda görülmektedir.

1. İnternet Hesapları

İnternet hesapları (*online accounts*); kişinin herhangi bir internet sitesinde bulunan ve ilgili internet sitesiyle arasında akdedilen “üyelik, kayıt, kullanıcı” gibi sözleşmeler²⁸ kapsamında sahip olduğu kişisel hesapları ifade etmektedir. Bu sözleşmeler, kullanıcı ile internet sitesi arasındaki ilişkiyi düzenleyen temel belge niteliğindedir ve ilgili internet sitesinin fikri mülkiyet hakkını korumayı amaçlar. Bireyin forumlarda²⁹, sözlüklerde³⁰, e-ticaret sitelerinde ve video-film içerik sitelerinde sahip olduğu üyelikler de internet hesapları tasnifinde yer almaktadır.

Üyelik sözleşmelerinde, kullanıcılarının kullanıcı bilgilerinin korunması ve yaptıkları iş/işlemlere ait verilerin 3.kişilerle paylaşılması konularını düzenleyen farklı sözleşme hükümleri bulunmaktadır. Bazı internet siteleri üyelik sözleşmesinden ayrı olarak gizlilik sözleşmesi (*privacy policy*) ve veri toplama sözleşmesinin (*data policy*) kullanıcı tarafından onaylanmasını talep etmektedirler. Üyelik sözleşmesinde veya ayrı bir sözleşmede bulunan gizlilik ve veri toplamaya ilişkin hükümler, internet sitesine kullanıcının bilgilerini ve internet sitesi kullanım verilerini 3.kişilere karşı koruma ve paylaşmama yükümlülüğü içermektedir.

2. Alan Adları

Alan adı (*domain*)³¹, bir internet sitesinin internetteki adını veya adresini ifade etmektedir. Alan adı olmasa dâhi internet sitesine IP (İnternet Protokol)

²⁸ Örneğin Facebook hesabı açabilmek için Hizmet Şartları Sözleşmesi ile bu sözleşmeye ekli 12 adet belgenin onaylanması gerekmektedir. Gmail hesabı açabilmek içinse Hizmet Şartları Sözleşmesi ile Gizlilik Politikası Sözleşmesinin onaylanması gerekmektedir. Ancak uygulamada bu işlem sadece bir tıklama ile gerçekleşmektedir.

²⁹ İnternet kullanıcılarının çevrimiçi olarak paylaşımında buldukları tartışmaya dayalı internet sitelerini ifade etmektedir.

³⁰ Konu ve kavramlar hakkında katılımcı sözlük tarzında oluşan internet sitelerini ifade etmektedir.

³¹ Örneğin; www.ensrsln.com

adresi üzerinden erişim sağlanabilmektedir³². Ancak alan adı kullanmak internet sitesine erişimi kolaylaştırmaktadır. Dünyada alan adlarının teknik yönetimini ABD’de bulunan İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (ICANN, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)³³ sağlamaktadır³⁴.

Alan adı, satın alınan değil kiralanan bir hizmettir. Aynı zamanda bireyin tasarruf yetkisi altında bulunan ve menfaat sağlayan bir dijital varlıktır. Ancak kiralanan alan adının belirli dönemlerde yenilenme işlemi gerçekleştirilmeyince, alan adı kuruluşu ICANN veya farklı aracı firmalar tarafından başkalarına kiralanaabilmektedir. Bu aracı firmalar, 4/5/2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda “Yer Sağlayıcı” olarak tanımlanmıştır.

Alan adları kişinin internet hesabı üzerinden kiralananmakta ve kiralayan kişinin e-posta hesabına tanımlanmaktadır. Yani alan adı kişiye değil kişinin e-posta hesabına tahsis edilmektedir. Bu nedenle alan adının devri veya mirasçuya intikali ancak vefat eden kişinin e-posta hesabına erişimin sağlanmasıyla mümkün olmaktadır.

D. Çevrimiçi Oyun Hesapları ve Oyun Karakterleri

Teknoloji çağının getirdiği yeniliklerden olan çevrimiçi oyun kültürü, birçok ülkede büyük bir hızla yayılmaktadır. Öyle ki, bazı çevrimiçi bilgisayar oyunlarında oyuncular tarafından belirli bir emek verilerek veya satın alınarak oyun içi karakterin, karakterin sahip olduğu sanal eşyaların maddi değerleri

³² E. Douglas Comer, *Internet Working With TCP/IP: Principles, Protocols, and Architecture*, Vol. 1, Fifth Edition, Pearson Prentice Hall, 2006, s. 488.

³³ İnternetin iş dünyası, teknik, akademik ve kullanıcı gruplarının geniş katılımıyla oluşturulmuş kâr amacı gütmeyen bir özel sektör kuruluşudur. ICANN’ın görevi, interneti çalıştırmak değil, aksine, merkezi bir koordinasyon gerektiren teknik, idari ve politika geliştirme görevlerini koordine etmektir. İnternet alan adları sisteminin teknik yönetimini, IP adres alanlarının tahsisini, protokol parametrelerinin belirlenmesini ve internet ana servis sağlayıcı (root server) sisteminin idaresini koordine etmekle görevlendirilmiş olan ICANN resmi olarak 30 Eylül 1998 tarihinde göreve başlamıştır. 25 Kasım 1998 tarihinde ABD Ticaret Bakanlığı ve ICANN arasında bir “Mutabakat Metni” imzalanmış ve böylece ICANN, ABD Hükümeti tarafından resmi olarak tanınmıştır. ICANN yönetiminin hukuki dayanağı 6 Kasım 1998 tarihinde yayımlanan Yönetmelik’tir (Original Bylaws).

³⁴ Bkz. <<https://www.icann.org/resources/pages/factsheets-2012-02-25-en>> Erişim Tarihi 21 Ekim 2020

yüksek rakamlara ulaşmaktadır³⁵. Son yıllarda ağ üzerindeki birçok platformda adeta oyun hesabı, oyun karakteri ve sanal oyun eşyaları borsaları kurulmuştur. Bu platformlarda çok yüksek tutarlı alış-satış işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bunlara örnek olarak;

- 2011 yılında, Age of Wulin isimli oyun piyasaya çıkmadan önce oyunu üreten firma tarafından açık artırma ile satılan, nadir bulunan sanal bir kılıç için Çinli bir iş adamı 16.000 dolar ödemiştir³⁶.

- 2013 yılında, Dota 2 isimli oyunda bulunan “Ethereal flame pink war dog - Eterik alevli pembe savaş köpeği” Reddit üzerinden 38.000 dolara alıcı bulmuştur. 2013 Kasım ayı itibariyle adı geçen oyunu 6,5 milyon oyuncunun oynadığı belirtilmektedir³⁷.

- Entropia Universe, İsveçli geliştirici MindArk tarafından tasarlanmış çok oyunculu bir online oyun platformudur. Bir aktör ve aynı zamanda girişimci olan Jon Jacobs, bu oyundan 2005 yılında 100.000 dolar karşılığında sanal bir asteroid satın almıştır. Bu asteroidi geliştiren Jacobs, oyundan yılda yaklaşık 200.000 dolar gelir elde etmeye başlamıştır. Daha sonra bu sanal gayrimenkulünü parça parça satmış ve satışlardan toplamda 635.000 dolar gelir etmiştir³⁸.

E. Kullanma ve Kiralama Hakları (E-Kitap, Müzik, Film, Oyun, Program vb.)

İnternetin sağladığı kolaylıklar insanların günlük yaşamlarındaki alışkanlıklarını da değiştirmektedir. İnsanlar artık sinemaya gitmek

³⁵ 2016 yılında, Alman bir oyuncunun (Timur1214) yaklaşık 500.000-USD değerinde sanal oyun envanterine sahip olduğu bilinmektedir. <<https://steamcommunity.com/id/Timur1214>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020. Ayrıca bazı oyunlarda elde edilen malzeme ve karakterler için envanter takibi yapan internet siteleri vardır. Bu sitelerden birinde, CS: GO adlı oyunda en değerli envanter sahibi 500 oyuncu sıralanmaktadır. Bu oyunda 2018 yılı Ekim ayında, en değerli envanter sahibi yaklaşık 135.000 dolar ile (AFK kullanıcı adlı Çinli bir oyuncuya ait iken Ekim 2020 tarihi itibariyle SEENQ adlı oyuncunun toplam nakit envanter değeri 498.717-USD olarak kıymetlendirilmiştir. <<https://csgo.steamanalyst.com/inventory-top500>> Erişim Tarihi 22 Ekim 2020.

³⁶ Bkz. <<https://www.telegraph.co.uk/finance/11835609/How-to-manage-your-estate-in-the-digital-age.html>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

³⁷ Bkz. <<https://www.forbes.com/sites/danielnyegriffiths/2013/11/14/dota-2-three-spirits-update-38000-dollar-loot-auction/#5d0a25b2a5c7>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

³⁸ <<https://www.forbes.com/sites/oliverchiang/2010/11/13/meet-the-man-who-just-made-a-cool-half-million-from-the-sale-of-virtual-property/?sh=19aac97121cd>> Erişim Tarihi 19 Ekim 2020.

yerine internet üzerinden film kiralayan platformlara abone olabilmekte veya kitapçıdan kitap almak yerine aynı kitabı elektronik ortamda satın alabilmektedir. Bu gibi sanal varlıkların gerçek dünyadan farksız olarak özel hukuk sözleşmesi ile satın alınan hizmet veya ürün oldukları şüphesizdir. Aslında, bir e-kitabın gerçek kitaptan farklı olan tek yanı bir kullanıcı adı ve şifre gibi giriş bilgileri ile erişilebilmesidir.

Bunların yanında sosyal medya içerik sağlayıcıları üzerinden kişilerin yayınladığı videolar çok geniş bir kitleye ulaşmakta ve izlenen videolardan reklam ve satış gibi çeşitli gelirler elde edilmektedir. En çok bilinen video içerik sağlayıcısı youtube.com, görsel içerik üreten kullanıcılara çeşitli kriterler kullanarak izlenen videolar için reklam gelirinden pay ödemektedir. Youtube.com'da yer alan özel kanalların istatistiklerinin yayınlandığı statsheep.com verilerine göre 2006 yılında yayına başlayan ve Ekim 2020 tarihi itibarıyla en büyük izleyici kitlesine ulaşan T-Series kanalına ait videolar, 159 milyon tekil kullanıcı tarafından 130.290 milyon defa izlenmiştir. Bu kanalın 2020 yılı sonu tahmini geliri 325 milyon dolar olarak kıymetlendirilmektedir³⁹.

F. Elektronik Para, Dijital Para, Sanal Para ve Kripto Para

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte paranın elektronik ortamda kullanımı ve saklanması artmıştır. Günümüzde elektronik para, dijital para, sanal para ve kripto para kavramlarının tanımı ve niteliğinde bir uzlaşma bulunmadığı gibi bu kavramlar günlük yaşamda birbirleri yerine kullanılmaktadır.

20/6/2013 tarih ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanununun 3'üncü maddesinin (ç) fıkrasında **elektronik para**; "*İhraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer*" olarak tanımlanmıştır.

IMF'ye göre **elektronik para** veya e-para (e-money), bir kart, cihaz veya sunucu üzerinde elektronik olarak depolanan ve üçüncü şahıslara yapılan ödemelerde kullanılan e-parayı piyasaya süren üzerinde bir hak olarak öne sürülebilen parasal bir değer olarak tanımlanmaktadır.

³⁹ <<https://www.statsheep.com/tseries>> Erişim Tarihi 1 Kasım 2020.

E-para mobil para, ön ödemeli kartlar ve ağ tabanlı ürünleri de içermektedir⁴⁰.

Sanal para (virtual currency) ise belirli bir sanal topluluğun üyeleri tarafından kabul edilen ve kullanılan, geliştiricileri tarafından tedavüle giren, kontrol edilen bir çeşit kontrolsüz dijital paradır. Aslında sanal paralar sadece internet üzerinde kullanılabilen özel bir tür elektronik paradır. Facebook tarafından 2009 yılında kullanıma sunulan Facebook Credits (FB) ve Nintendo oyunlarında kullanılabilen Nintendo Points sanal paraya birer örnektir. Genellikle oyunlarda kullanılan sanal paralar kredi kartı veya Paypal hesabıyla satın alınmaktadır. World of Warcraft (WoW) adlı oyunda kullanılabilen WoW altını ve Second Life adlı uygulamada kullanılabilen Linden Dollars gibi bazı sanal paralar gerçek paraya dönüştürülebilirken bazıları da sadece ilgili oyun veya uygulamada kullanılabilir⁴¹.

Dijital para birimleri ise e-para, kredi kartı veya ön ödemeli bir kart değildir. IMF'nin yaptığı tanıma göre dijital paralar, sadece elektronik olarak kullanılabilen bir ödeme aracıdır ve IMF Para ve Finansal İstatistik çerçevesine göre “para” olarak değerlendirilmemektedir⁴². 2017 yılı itibariyle 1.300'den fazla farklı dijital para ortaya çıkmış olup 2,9 milyondan fazla aktif tekil dijital para cüzdanı kullanıcısı mevcuttur⁴³.

Kripto paralar blok zinciri teknolojisini kullanarak hiçbir merkezi otoriteye bağlı olmadan, tamamen şeffaf, işlemleri herkes tarafından görülebilen ve şifreleme sistemleri sayesinde çifte harcamaya imkân vermeyen sanal para birimleridir. Bu para birimlerinin en tanınmış ve en yüksek piyasa değerine sahip olan Bitcoin'dir⁴⁴.

⁴⁰ Policy Paper: Measuring The Digital Economy, <<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2018/04/03/022818-measuring-the-digital-economy>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020

⁴¹ European Central Bank, Virtual Currency Schemes, s.13-16 <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020,

⁴² IMF Policy Paper: Measuring The Digital Economy, 5 Nisan 2018, <<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2018/04/03/022818-measuring-the-digital-economy>> Erişim Tarihi 12 Ekim 2020.

⁴³ Garrick Hileman ve Michel Rauchs, Global Cryptocurrency Benchmarking Study Report, Cambridge University Judge Business School, Cambridge Centre for Alternative Finance, s. 10.

⁴⁴ Murat Serçemeli, “Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi”, 2018, (639), Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, s. 36-37.

2020 yılı Ekim ayı itibariyle en çok bilinen kripto para birimi olan Bitcoin'in toplam piyasa işlem değeri (market cap) 242 milyar ABD dolarıyken, dolaşımında bulunan fiziki ABD doları değeri 2,027 trilyon dolardır.⁴⁵ Bu yönüyle Bitcoin, piyasadaki ABD dolarınının 2008 yılında %10'u civarında iken 2020 yılı sonbaharında %12'sine ulaşmıştır⁴⁶. Günümüzde 7.500 farklı kripto para dünya çapında 31.612 kripto para borsasında işlem görmektedir ve toplam günlük işlem hacmi 70 milyar doların üzerine çıkmıştır. Aynı tarihlerde, Bitcoin'in toplam işlem hacmi içerisindeki oranı ise (Bitcoin Dominance) %63 olarak gerçekleşmiştir⁴⁷. Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda kripto paraların muazzam bir ekonomik büyüklüğe ulaştığı ve tüm dünya çapında giderek artan bir şekilde fiziki para birimlerinin yanında kabul gördüğü söylenebilir.

II. FARKLI ÜLKELERDE YARGIYA TAŞINAN OLAYLAR

Dünya çapında ilgi uyandıran ve dijital dünya için önemli dönüm noktaları olarak değerlendirilen bazı davalara kronolojik sıra ile yer verilmiş ve bu davalar üzerinden farklı ülkelerin dijital mirasla ilgili uygulamaları ele alınmıştır.

Bilişim teknolojileri ürünleri gibi dijital varlıkların da önemli bir bölümü ABD'de ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmıştır. Ayrıca dijital mirasa konu olabilecek birçok ürünü ABD merkezli firmalar piyasaya sürmüştür. Özellikle sosyal medya konusunda faaliyet gösteren dünyanın en büyük firmaları ABD'de kuruludur⁴⁸. Bu nedenle dijital varlıklar ve internet kullanımına ilişkin davaların birçoğu ABD'de ortaya çıkan hukuki uyuşmazlıklar nedeniyle görülen davalardır. Dijital miras konusunda ABD'de yaşanan hukuki uyuşmazlıklarda alınan kararlar hem daha eski hem de uygulamaya yön vermiştir. Dolayısıyla bu bölümde ABD'de açılan davalara daha fazla yer ayrılmıştır.

⁴⁵ Bkz. <<https://www.federalreserve.gov/releases/h6/current/default.htm>> Erişim Tarihi 24 Ekim 2020.

⁴⁶ Policy Paper: Measuring The Digital Economy, (<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2018/04/03/022818-measuring-the-digital-economy>) Erişim Tarihi 11 Ekim 2020

⁴⁷ Bkz. <<https://coinmarketcap.com/>> Erişim Tarihi 30 Ekim 2020

⁴⁸ Bkz. <<https://www.statista.com/statistics/277483/market-value-of-the-largest-internet-companies-worldwide/>>; <<https://www.statista.com/study/12322/global-internet-usage-statista-dossier/>> Erişim Tarihi 24 Ekim 2020

Amerika Birleşik Devletleri

Irak'ta konuşlu ABD Deniz Piyadelerinde görev yapan Justin Ellworth, 2004 yılında girdiği bir çatışmada öldürülmüştür. Aile, Ellsworth'un Yahoo!Inc firması tarafından sağlanan e-mail hesabına erişebilmek için firma ile temasa geçmesine karşın firma talebi reddetmiştir. Olay daha sonra aile tarafından mahkemeye taşınmış (**Justin Ellsworth-Yahoo!Inc. Davası**) ve yerel mahkemenin kararıyla aile, mail hesabına erişim izni elde edebilmiştir⁴⁹. Benzer bir olay aynı yıl Irak'ta öldürülen ABD Deniz Piyadeleri İhtiyat Kuvvetlerinde görevli asker Karl Linn'in ailesi ile Mailbank.com.Inc firması arasında gerçekleşmiş ve süreç benzer bir şekilde sonuçlanmıştır⁵⁰.

ABD'nin Wisconsin Üniversitesinde öğrenci iken 2010 yılında 21 yaşındayken intihar eden Benjamin Stassen isimli öğrencinin ailesi, e-posta ve sosyal medya hesabında oğullarını intihara sürükleyen nedenleri öğrenmelerine yarayacak bilgiler olabileceğini belirterek Google ve Facebook firmaları ile irtibata geçmiştir. Her iki firma da gizlilik ve hizmet sözleşmelerini ileri sürerek ailenin talebini reddetmiştir. Bunun üzerine yerel mahkemeye başvuran aile, mahkemeden Benjamin'in hesaplarına ulaşım yetkisi almıştır (**Benjamin Stassen Davası**). Google firması mahkeme kararına uymuş ancak Facebook sosyal medya hesabındaki içeriklerin 3. kişilerle paylaşılmaması kaydıyla aileye hesaba erişim yetkisi tanımıştır⁵¹.

2012 yılında İngiltere'nin Manchester şehrinde 12. kattan düşerek yaşamını yitiren güzellik kraliçesi Sahar Daftary'nin ailesi, kızlarının intihar etmediğini ve ölümü ile ilgili Facebook hesabında deliller olabileceğini ileri sürerek California mahkemesine başvurmuşlardır (**Sahar Daftary Davası**). Ancak mahkeme ailenin talebini, ölümün ABD topraklarında gerçekleşmediği ve ailenin davaya dayanak yaptığı Stored Communications Act'in somut olaya uygulanamayacağı gerekçesiyle reddetmiştir⁵².

2012 Eylül ayında, ABD'li sinema oyuncusu Bruce Willis, Apple şirketi

⁴⁹ Bkz. <<https://www.cnet.com/news/yahoo-releases-e-mail-of-deceased-marine/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁵⁰ Bkz. <https://www.huffingtonpost.com/entry/your-digital-inheritance-what-happens-to-your-social-us_589e65a1e4b0cd37efcfe8a4> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁵¹ Bkz. <<https://qz.com/113576/when-the-next-ernest-hemingway-dies-who-will-own-his-facebook-account-2/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁵² Bkz. <<https://www.cnet.com/news/facebook-fights-for-deceased-beauty-queens-privacy/>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

ile bu şirketten satın aldığı iTunes hizmeti ve ilgili platformda depolanmış toplam değeri 40.000 sterlini bulan şarkılarını 3 çocuğuna ölümünden sonra miras bırakma konusunda anlaşmazlığa düşmüştür (**Bruce Willis-Apple Uyuşmazlığı**). Olay, medyada geniş yer almış ve ABD kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştır⁵³. Apple firması, Willis'in adı geçen hizmeti satın almadan önce onayladığı Son Kullanıcı Lisans Sözleşmesini (EULA-End User Licence Agreement) dayanak göstererek bu talebi geri çevirmiştir. Adı geçen sözleşmeye göre Willis, sadece bazı şarkıların Apple tarafından depolanması ve istenildiği zaman dinlenmesini içeren bir hizmet satın almıştır. Apple'a göre Willis, şarkıların sahibi değildir ve bu şarkıları miras olarak bırakması mümkün görünmemektedir⁵⁴. Gelineen noktada, Apple firması "Apple Müzik Aile Aboneliği" ve "Aile İçi Paylaşım" çözümlerini geliştirmiştir. Bu çözümlere göre aynı aileden altı kişiye kadar sistemde tanımlanan herkes iTunes, iBooks ve App Store üzerinden satın alınan hizmetleri ortak kullanabilecek⁵⁵, aileden birinin vefatı sonrasında bu kullanım hakkı devam edebilecektir⁵⁶.

Birçok bilişim firması, vefat eden kişinin vasiyetinde belirtmesi durumunda miras bırakana ait hesap bilgilerini mirasçılarıyla paylaşmaktadır. ABD'nin Massachusetts eyaletinde görülen ve daha sonra ABD Federal Mahkemesine⁵⁷ götürülen **Ajemian-Yahoo!Inc.** davasında mahkeme tarafından miras bırakanın malvarlığını yönetmek için atanan kayyımın herhangi bir vasiyet olmasa bile vefat eden kişinin e-posta hesaplarına erişebileceğine karar verilmiştir⁵⁸.

Filipinler

2011 yılında Filipinler'de Jam Vhille "Jam" Sebastian ve Paolinne Michelle "Mich" Liggayu isimli iki arkadaş, "JamichTV" isimli bir Youtube

⁵³ Bkz. <<https://www.thetimes.co.uk/article/its-ihard-as-willis-fights-apple-2mfq7h7m5cw>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

⁵⁴ WONG, s. 732-733. Wong makalesinde, bazı önemli internet siteleri ile ağ platformlarının kullanıcı sözleşmelerini incelemiş ve kullanıcının ölümünden sonra ne gibi sonuçlar ortaya çıkabileceğini irdelemiştir.

⁵⁵ Bkz. <<https://www.apple.com/tr/family-sharing/>> Erişim Tarihi 12 Ekim 2020.

⁵⁶ Bkz. <<https://support.apple.com/tr-tr/HT205595>> Erişim Tarihi 12 Ekim 2020.

⁵⁷ Davanın tarafları, Marianne Ajemian ve Yahoo.Inc. sahibi Oath Holdings, Inc.'tir. Dava 26/03/2018 tarihinde kararabağlanmıştır.Bkz.<<https://www.supremecourt.gov/search.aspx?filename=/docket/docketfiles/html/public/17-1005.html>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁵⁸ Bkz. <<https://harvardlawreview.org/2018/05/ajemian-v-yahoo-inc/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

kanalı ile Twitter ve Facebook hesapları açmışlardır. Kısa zamanda çok fazla takipçi sayısına ulaşan ikili, açtıkları sosyal medya hesapları üzerinden reklam geliri ve izlenme sayısı ile orantılı olarak kanal geliri elde etmişlerdir. Youtube izlenme istatistiklerini tutan “statsheep.com” verilerine göre, JamichTV videoları 2020 yılı Ekim ayına kadar toplam yaklaşık 1.210.000 tekil kullanıcı tarafından 209 milyon defa izlenmiştir. Kanalın 2018 yılı geliri 430 bin dolar olarak gerçekleşmişken, 2020 yılı Ekim ayında 523 bin dolar gelir tahmini yapılmaktadır⁵⁹. Kanalın ortaklarından Jam Sebastian’ın 2015 yılında vefatı üzerine ailesi, sosyal medya hesaplarının gelir paylaşımı için diğer ortak Michelle Liggay’u mahkemeye vermiştir (Jam-Mich Davası). Dava halen devam etmektedir⁶⁰.

Almanya

Son yılların belki de en önemli mahkeme kararı, Almanya’da görülen **L.W.**⁶¹-**Facebook davasında** verilmiştir. 2011 yılında ailesinin rızasıyla Facebook hesabı açan L.W., 2012 yılında 15 yaşındayken bir trenin önüne atlayarak intihar etmiştir. L.W.’nin annesi, kızının sosyal medya hesabında yer alan bilgilerin, kızının intiharının arkasındaki nedenleri aydınlayabileceğini ileri sürerek hesap bilgilerine erişebilmek için Facebook şirketine müracaat etmiş ama olumsuz yanıt almıştır. Bu yanıt üzerine anne önce yerel mahkemeye ardından federal mahkemeye başvurmuştur⁶².

Alman Federal Yüksek Mahkemesinin 12/7/2018 tarih ve III ZR 183/17 numaralı kararına göre, bir sosyal ağ kullanıcı sözleşmesi, miras olarak murislere intikal eder. Federal mahkeme, miras bırakma işleminin sözleşme hükümlerince yasaklanmadığını ve kullanım şartlarının konuya ilişkin herhangi bir hüküm içermediğini ifade etmiştir⁶³.

Ayrıca mahkeme kararında, Alman mevzuatı açısından konuyu değerlendirmiş, günlükler ve şahsi mektupların da mirasçılara geçtiği

⁵⁹ Bkz. <www.statsheep.com/JamichTV> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁶⁰ Ann P. Brillo Daysheelyn ve Anne C. Escalona Nadine, “Succession in the Internet Age: Dissecting the Ambiguities of Digital Inheritance”, 2015, Vol. 89, Phillipine Law Journal, s. 838.

⁶¹ Birçok kaynakta ilgili kişinin açık ismi yerine, yaşı küçük olduğu gerekçesiyle isminin baş harfleri kullanılmıştır.

⁶² Bkz. <<https://www.dw.com/en/facebook-court-rules-parents-have-rights-to-dead-daughters-account/a-44642230>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

⁶³ Bkz. <<https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&Datum=2018&Seite=2&nr=85390&pos=83&anz=198>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

dikkate alındığında, şahsi dijital içeriklerin mirasçılara geçmesinde bir engel olmadığını belirtmiştir⁶⁴.

Mahkeme olayı Alman Genel Veri Koruma Kanunu (Datenschutz-Grundverordnung-DS-GVO) açısından da incelemiş, adı geçen kanunun sadece yaşayan kişilerin verilerini kapsamına aldığını ancak vefat etmiş kişilerin verilerinin yasa kapsamında yer almadığı gerekçesiyle ölen kızın hesap bilgilerinin ailesine verilmesinin kanuna aykırı olmadığına karar vermiştir.

Kararda, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Yönetmeliğinin (The EU General Data Protection Regulation-GDPR) uygulama alanı tartışılmış ve Federal Mahkeme, yönetmeliğin ölen kimseye uygulanamayacağına ve bu korumanın sağlanmasında hukuki yarar bulunmadığına hükmetmiştir.

Türkiye

Ülkemizde dijital varlıkların tespiti ve terekeye dahil edilmesi konusu nispeten yeni ve bu konuya uygulanacak yasal düzenlemeler sınırlıdır. Ayrıca dijital miras hususunda uygulamaya yön verecek az sayıda yargı kararı bulunmaktadır. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla bu yargı kararları arasında en dikkate değer olanı Antalya BAM 6. Hukuk Dairesinin 13 Kasım 2020 tarihli kararıdır.

Olayda, ticari ve kişisel iş ve işlemlerinde Apple marka cep telefonu ve iCloud isimli bulut bilişim sistemini kullanan şahıs bir trafik kazası sonucunda vefat etmiştir. Mirasbırakanın geride kalan eşi, mirasbırakana ait e-ticaret sitesi hesabı, hediye çekleri, kuponlar ve dokümanlar ile eşine ve aile bireylerine ait fotoğraf, ses kaydı, video ve mesajların depolandığını bildiği iCloud hesabına ulaşmak istemiş ancak iCloud kullanıcı adı ve şifresini bilmediği için bu hesaba bağlı dijital varlıklara ulaşamamıştır. Eşinin hesabına erişebilmek için ilgili telefon firmasına başvuran mirasçının talebi, konuya ilişkin herhangi bir mahkeme kararı olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Mirasçı, müteveffa eşine ait olan ve terekenin aktifine dahil olabilecek yukarıda belirtilen dijital malvarlıklarına ulaşabilmek amacıyla ve telefon firmasının taleplerini de kapsayacak şekilde sulh hukuk mahkemesine tereke tespit davası açmıştır. Ancak özel hayatın gizliliği gerekçe gösterilerek davacının bu yöndeki tereke tespit talebi ilk derece mahkemesi tarafından

⁶⁴ Bkz. <<https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-44804599>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

kabul edilmemiştir. Davacı ret kararı üzerine istinaf kanun yoluna başvurmuş ve ilgili tereke tespit talebi Antalya BAM 6. Hukuk Dairesi tarafından uygun görülerek ilk derece mahkemesi kararı kaldırılmıştır.⁶⁵

Antalya BAM 6. Hukuk Dairesi kararında;

“Sonuç olarak, mahkemece tespit talebi gereğince murisin ölüm tarihi itibariyle tüm aktif ve pasif mal varlığının tespiti ve bu minvalde dijital mal varlığının terekesine dahil olması gerektiği nazara alınarak dijital terekesinin de tespiti yapılarak araştırma ve inceleme sonucunda bir karar verilmesi gerekirken, ölü kişinin e posta hesabının özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilerek talebin reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur” şeklinde önemli bir değerlendirme yapmıştır.

Önümüzdeki süreçte ülkemizde de yukarıda belirtilen yargı kararını pekiştirecek kararların alınacağını ve dijital varlıkların mirasa konu edilmesi hususunda değerli içtihatların ortaya çıkacağını öngörmekteyiz.

III. UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR ve KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Miras bırakan ile Dijital Varlık Arasındaki İlişkinin Tespiti

Dijital varlıkların mirasa konu olabilmesi için öncelikle ilgili dijital varlıkla, miras bırakan arasındaki ilişkinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu ilişkinin tespitinde bazı hususlar önem arz etmektedir. Bunlar:

- Dijital varlığın türü ve özellikleri,
- Dijital varlığa ilişkin miras bırakan ile hizmet sağlayıcı şirket arasında akdedilen farklı adlardaki sözleşmeler,
- Eğer sözleşmeler kullanıldıysa müstear ismin (nickname) miras bırakanına ait olduğunun tespit edilmesidir.

Miras bırakan, dijital varlığın özelliklerine bağlı olarak, ilgili dijital varlık üzerinde mülkiyet hak sahibi olabileceği gibi sınırlı aynı hak sahibi de olabilmektedir. Miras bırakanına ait dijital cüzdanda bulunan elektronik paralar üzerinde miras bırakanın mülkiyet hakkı vardır. Buna karşın birçok film veya

⁶⁵ Antalya BAM 6. Hukuk Dairesi, Karar Tarihi: 13.11.2020, 2020/1149 Esas ve 2020/905 Karar No. < <https://www.kocarslanhukuk.com/kararlar/dijitalmiras.pdf>> Erişim Tarihi 3 Aralık 2020.

müzik dinleme platformlarında kullanıcılara sadece belirli süre veya belirli sayıda film izleme, müzik parçası dinleme hakkı tanınmaktadır.

Üzerinde durulması gereken husus, miras bırakan ile internet sitesi arasında akdedilen gizlilik ve veri toplama sözleşmelerinin, ilgili internet hesaplarının mirasçılara intikalini engelleyip engellemediğidir. Bu konuda öncelikle ilgili sözleşme hükümlerinin incelenmesi gerekmektedir. İncelenen bu sözleşmeler, internet hesabının kullanımıyla ilgili temel belge niteliğindedir ve kullanıcının iradesiyle ortaya çıkmıştır. Eğer sözleşmelerde internet hesabının mirasçılara intikalini engelleyen bir hüküm yoksa ya da konuya ilişkin hiçbir düzenleme bulunmuyorsa, internet hesabının mirasçılara intikalinde bir engel bulunmadığı kabul edilmelidir. Ancak sözleşme hükümlerine göre internet hesabının kullanımı, miras bırakanın ölümüyle son buluyorsa internet hesabının mirasçılara intikali mümkün görünmemektedir.

Bazı internet siteleri ise kullanıcılarına çeşitli menfaatler sağlamaktadır ki bu menfaatler kullanıcının sözleşme gereği ifa edeceği edimlerin karşılığıdır. Aylık ücretini ödeyerek internet sitesine üye olan bir birey, ilgili internet sitesinin içeriğinde bulunan dizileri, filmleri izleyebilmekte ve istediği müzikleri dinleyebilmektedir⁶⁶. Bu tür internet hesaplarının sahibinin vefatından sonra mirasçılara intikali konusunda da ilgili hizmet sunucu ile miras bırakan arasında akdedilen sözleşmeye başvurmak gerekmektedir.

Günümüzde sanal dünya ile gerçek dünyanın iç içe geçtiği söylenebilir. Öyle ki insanlar birbirleriyle görüşmelerini, alış-verişlerini, toplantılarını, duyurularını, davetlerini ve bazı meslekler işlerinin büyük bir bölümünü internet üzerinden gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle kişinin emek vererek oluşturduğu **internet siteleri**, her ne kadar sanal dünyada değer kazansa da maddi bir malvarlığıyla nitelik olarak aynı değerlendirilmektedir.

Alan adlarının fikri mülkiyet koruması altında olup olmadığı hukuki açıdan zaman zaman tartışma konusu olmuştur. İnternetin sanal ve uluslararası niteliğe haiz olması bu tür problemlerin çözümünü oldukça zorlaştırmıştır⁶⁷. Ancak genel kabul gören görüşe göre alan adları kiralandığı andan itibaren ve kiralananın himayesinde bulunduğu süre boyunca fikri mülkiyet hakkı

⁶⁶ Bkz: Netflix, Spotify, Amazon Prime vd.

⁶⁷ Nurullah Bal, “İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi”, 2013, 17(1-2), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.345.

kazanmaktadır⁶⁸.

Alan adları birçok amaç için kullanılmaktadır. Özellikle jenerik alan adları, yatırım amaçlı gelir elde etme aracı olarak da kiralanmaktadır. Nitekim alan adları daha önce alınmış ama aktif internet sayfası olarak kullanılmayan toys.com 2009 yılında 5.100.000 dolara, clothes.com 2008 yılında 4.900.000 dolara, diamond.com 2006 yılında 7.500.000 dolara devredilmiştir⁶⁹.

Murisin sahip olduğu bir **sanal oyun karakteri** veya **hesabı**, yüksek maddi değerde olmasa da mirasçıları tarafından manevi duygularla sahiplenilmek ve yönetilmek istenebilmektedir.

Kullanma ve kiralama haklarının miras hukuku açısından değerlendirilebilmesi için alınan ürün veya hizmetin hangi platformdan hangi şartlarda sağlandığının incelenmesi gerekmektedir. Çünkü birçok şirket, ürünü (kitap, film, müzik vd.) değil ürünün bir veya birden fazla kez kendi platformları üzerinden kullanım hizmetini sağlamaktadırlar. Hatta bazı durumlarda kişi veya cihaz sınırlaması getirilmekte, sözleşmeye konu edilen hak ve menfaatlerin 3.kişiler tarafından kullanımının engellenmesi söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle ilgili şirket ile miras bırakan arasında akdedilen sözleşme incelenmeli, eğer sözleşme hükümlerine göre alınan ürün ve hizmet mirasçılara devredilebiliyorsa veya miras bırakan adı geçen ürün ve hizmetin mülkiyetini almışsa, ilgili dijital varlıklar terekeye dahil edilmelidir.

Teknik çerçevesi çizilen ve piyasa büyüklükleri belirtilen **ödeme araçları** ve **para benzerlerinin** miras bırakan tarafından satın alınması veya herhangi bir şekilde iktisap edilmesi durumunda terekeye dahil edilip mirasçılara intikali gerekmektedir. Bu işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için ilgili paraların hangi platformlarda bulunduğu veya hangi borsada işlem gördüğünün tespiti yapılmalıdır.

Sosyal medya, insanların birbirleri ile haberleşmelerini, fotoğraf, müzik ve video gibi dosyaları paylaşmalarını, kendi düşünce ve tecrübelerini aktarmalarını sağlayan, ağ üzerinde oluşturulmuş dijital platformlardır. Sosyal

⁶⁸ Bu konuda daha detaylı bilgi için Savaş Bozbel, "Domain Names (İnternet Alan Adları) ve ICANN-Tahkim Usulü", 2002, 1, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, s.215-254; Memiş Tekin, "İnternette Alan İsimleri Uyuşmazlıklarında Çözüm Arayışları ve WIPO Ara Raporu", 2001, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, s. 513-527; Hasibe Işıklı, İnternet Alan İsimleri Sistemi-Markalar ve Alan İsimleri Arasındaki İlişki, DPT Yayınları, 2001.

⁶⁹ Bkz. <<http://uk.businessinsider.com/most-expensive-domain-names-of-all-time-2016-4?r=US&IR=T>> Erişim Tarihi 21 Ekim 2020.

medya için internetin yeni ve farklı bir yüzü olması nedeniyle “Web 2.0” tanımlaması da yapılmaktadır⁷⁰. Bazı özel şirketler, tüketicilerin dikkatini çekmek, markalarının bilinirliğini artırmak ve ürünlerini tanıtmak gibi ticari saiklerle aktif şekilde sosyal medyayı kullanmaktadırlar⁷¹. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları⁷² ile sivil toplum örgütleri de sosyal medyayı kendi faaliyetlerini tanıtmak, hedef kitlelerine ulaşmak amacıyla diğer iletişim kanallarının yanında sosyal medyayı da kullanmaktadırlar.

İlk başta bireysel olma özelliği ön plana çıkan sosyal medya, son dönemde kitlelere ulaşılabilmesi, maliyet avantajı sağlaması, erişim hızı gibi birçok nedenden ötürü ticari gelir elde edilebilir hale gelmiş ve sosyal medya pazarlama hizmeti yaygınlaşmıştır. Bu sebepten sosyal medya hesaplarını, miras hukuku açısından değerlendirirken ilgili hesapları ticari veya bireysel olarak ayrı konumlandırmak faydalı olacaktır.

Statista.com tarafından 2016 yılında ABD’de çalışan sayısı 500 ve üzerinde olan şirketlerde yapılan bir araştırmaya göre sosyal medya hesapları, televizyondan sonra en etkili pazarlama aracı olarak görülmektedir⁷³.

Ticari amaçla oluşturulan ve takipçi/abone/beğeni sayısı fazla olan **sosyal medya hesapları**, sahiplerine yüksek miktarda maddi menfaat sağlayabilmektedir. Bu tür sosyal medya hesaplarının, sahiplerinin vefatından sonra ilgili hesaplar mirasçılara intikal ettirilmelidir. Miras hukuku açısından da bir engel bulunmamaktadır. Ancak burada 3.kişilerin iyi niyetinin korunması açısından, hesap sahibinin vefat ettiği ve hesabın mirasçılar tarafından kontrol edildiğinin belirtilmesi faydalı olacaktır.

Tamamen bireysel amaçla kullanılan sosyal medya hesaplarıyla ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bu tür hesapların tamamen kişisel olduğu, miras bırakanın ilgili hesapların mirasçılara geçmesine ilişkin açık bir

⁷⁰ Sena Keskin ve Mehmet Baş, “Sosyal Medyanın Tüketici Davranışları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi”, 2015, 17(3), Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 54.

⁷¹ Emre Şaban Aslan ve Hanife Güz: “Global Markaların Sosyal Medyada Gündem Belirlemesi: Markaların 2.0 Gündemi Üzerine Bir Araştırma”, 2016, (42), İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, s. 199-200.

⁷² Bingöl Seçkiner ve Ezgi Hava Tahtahoğlu, “Türkiye’de Üniversitelerin Sosyal Medya Kullanımı: Gazi Üniversitesi Örneği”, 2017, 22, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 2408

⁷³ Bkz. <<https://www.statista.com/statistics/624949/marketing-channel-use-usa/>>Erişim Tarihi 11 Ekim 2020

iradesinin olmadığı ve 3.kişilerin zarar görebileceği iddiasıyla, kişinin ölümü sonrası kişisel sosyal medya hesaplarının mirasçılara geçmesinin doğru olmadığı yönündedir⁷⁴.

Ticari amaçla kullanılan sosyal medya hesaplarının aksine tamamen kişisel amaçla kullanılan sosyal medya hesapları, sahipleri ile birebir ilişki içerisindedirler. İlgili hesaplar kullanılarak paylaşılan/gönderilen ileti veya görseller bireylerin doğrudan iradelerini yansıtmaktadır. Taneri, bireylerin, sosyal medyadaki paylaşımları ve gönderileri nedeniyle hukuki ve cezai sorumluluk altına girdiklerini ifade etmektedir.⁷⁵ Bu nedenle bireysel amaçla kullanılan sosyal medya hesaplarının mirasçılara veya 3.kişilere intikalini uygun bulmayan çalışmalar ve görüşler bulunmaktadır.

Buna rağmen mektup ve günlük gibi şahsi yazışmaların mirasçılara geçebilmesinden hareketle, e-posta ve sosyal medya hesapları gibi şahsi niteliği ağır basan dijital varlıkların mektup ve günlüklerle aynı nitelikte olduğunu savunan birçok çalışma ve mahkeme kararları mevcuttur.⁷⁶

Dijital varlıkla miras bırakan arasındaki ilişkinin tespitinde üzerinde durulması gereken önemli bir husus da dijital varlığa ilişkin hizmet sağlayıcı şirket ile miras bırakan arasında akdedilen **üyelik, kullanıcı, hizmet** veya **gizlilik sözleşmesi** gibi farklı adlardaki sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, genel itibariyle her iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Sözleşmelerde ilgili dijital varlığı tanımlayan ve dijital varlığın kullanım şartlarını belirleyen hükümler bulunmaktadır. Bazı sözleşmeler dijital varlığın devrine imkân tanırken, bazı sözleşmeler (dijital varlığın türü ve özelliklerine bağlı olarak) dijital varlığın sadece miras bırakan tarafından kullanılabilmesi hususunu düzenlemektedir. Dijital varlığın devrine ilişkin sözleşmelerde bir hüküm bulunmuyorsa veya dijital varlığın mirasçılara intikalini engelleyen bir düzenleme mevcut değilse teorik olarak ilgili dijital varlık mirasçılara geçebilir. Sözleşmede devir yasağı varsa veya dijital varlığa ilişkin hakların sadece miras bırakan tarafından kullanılabilmesini belirten hükümler bulunuyorsa dijital varlığın terekeye

⁷⁴ Emin Hamdi Uysal, “Online Hesaplar Terekeye Dahil Edilebilir Mi?”, 2017, (2), Hukuk Gündemi Dergisi, s. 21-33.

⁷⁵ “Sosyal paylaşım sonucu kişi haklarının ihlâl edilmesi halinde somut olayın özelliklerine göre kişinin işini kaybetmesi, mağdura tazminat ödemesi söz konusu olabileceği gibi ceza yaptırımı ile de karşı karşıya kalması mümkündür.” Gökhan Taneri, “Sosyal Medyada Paylaşım Sorumluluğu”, 2016, (24), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, s. 453.

⁷⁶ Özellikle son dönemde ABD ve Almanya’daki davalarda alınan kararlar bu yöndedir. İlgili mahkeme kararlarından bir kısmına çalışmanın üçüncü bölümünde yer verilecektir.

dâhil edilmesi mümkün değildir. Çünkü miras bırakan ile hizmet sağlayıcısı şirket arasında akdedilen sözleşme, külli halef sıfatıyla mirasçı olan kişileri de etkilemektedir. Hizmet sağlayıcı şirketler tarafından hazırlanan sözleşmelerin uzun olmasından dolayı ilgililerce okunmadan onaylandığı ileri sürülse de sözleşmenin ilk kurulduğu anda miras bırakanın sözleşmeyi okuyup okumadığı veya hangi saikle hareket ettiğinin tespiti zor olduğundan, sözleşmenin ilgili hükümlerinin geçersiz sayılması mümkün görülmemektedir.

Kişiler, sosyal medya üzerinde gerçek kimlikleri ile hesap açabildikleri gibi rumuz veya takma adla (nickname) da hesap açabilmektedirler.⁷⁷ Eğer miras bırakan kendi gerçek kimliğiyle hesap açmışsa ilgili dijital varlıklar ile miras bırakan arasındaki ilişkinin tespiti mümkündür. Fakat takma adla hesap açılması durumunda, ilgili hesabın miras bırakana ait olduğunun ispatı gerekmektedir.

B. Şifre ve Hesap Bilgilerinin Saklanması ve Mirasçılara İntikali

Dijital varlıklara ulaşmanın en temel yolu e-posta adresi ve şifresinin bilinmesidir. Bazı ağ tabanlı sistemler cep telefonu, anlık şifre üretici, ses ve parmak izi tanımlama gibi çoklu kimlik doğrulama prosedürlerini tercih ediyor olsalar da bazı sistemlerin kullanımı bir e-posta adresi ve şifre ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle miras bırakanın ilgili dijital varlığının (e-posta adresleri, sosyal medya hesapları, internet hesapları, oyun hesapları, bulut bilişim hesapları, elektronik ticaret hesapları, kripto para cüzdanları vd.) hesap ve şifre bilgilerine erişebilmek son derece önemlidir. Aksi takdirde bu dijital varlıklara ulaşmak pek mümkün olmamaktadır.

İlgili soruna ilişkin literatürde iki farklı çözüm önerilmiştir. İlk çözüm önerisi, kişilerin e-posta ve şifreleri ile diğer hesaplarına ilişkin bilgilerin, sanal emanet kasa hizmeti veren firmaların veri tabanlarına kaydedilmesidir. Bu durumda kişinin ölümünden sonra şifre ve hesap bilgileri, ilgili firma tarafından mirasçılara ulaştırılmaktadır⁷⁸.

⁷⁷ The Independent gazetesinde yer alan habere göre, 2018 yılında 1.2 milyar sahte isimle açılmış hesap Facebook tarafından silinmiştir. Bu rakam 2019 yılının ilk dört ayında ise 2.2 milyara ulaşmıştır. Verilen örnekten de anlaşılacağı üzere, farklı nedenlerle kişilerin sahte isimler kullanarak hesap açması sosyal medyada yaygın bir uygulamadır <<https://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/facebook-fake-accounts-delete-abuse-social-media-whatsapp-a8928391.html>> Erişim Tarihi 1 Kasım 2020.

⁷⁸ Emily Stutts, "Will Your Digital Music and E-Book Libraries Die Hard with You: Transferring Digital Music and E-Books upon Death", 2013, Vol.16, SMU Science and Technology Law Review, s. 377-378.

KeePass, 1Password, RoboForm, LastPass, Password Safe, Clipperz gibi şifre saklama programları ile Digipulse, Safe4, SafeHaven gibi tüm dijital varlıkları saklayan ve sanal emanet kasa hizmeti veren internet siteleri ve uygulamalar bulunmaktadır.

Şifre ve hesap bilgilerinin emanetçi bir şirkete bırakılması bazı riskleri barındırmaktadır. İlk olarak emanetçi şirket iflas edebilir veya yıllar sonra edimini ifa edecek maddi imkânlarla sahip durumda olamayabilir. Stutts tarafından 2013 yılında kaleme alınan makalede şifre ve hesap emanet hizmeti veren şirketler arasında “deathswitch.com” isimli bir internet firması da sayılmıştır⁷⁹. Sonrasında söz konusu şirketin internet sitesi kapatılmıştır. Bugün itibariyle de bu isimle bir şirket bulunmamaktadır. Aynı çalışmada “legacylocker.com” sitesi de örnek olarak gösterilmiştir. Bu site ilk olarak Intel’in sahibi olduğu “PasswordBox” uygulamasına katılmış ve daha sonrasında bir antivirüs programı olan McAfee bünyesinde faaliyetlerine devam etmiştir⁸⁰. Bu tür olaylar, kullanıcıların şifre ve hesap emanet sistemlerine güvenini sarsmaktadır.

Bir diğer risk ise bu tür şirketlerin veri tabanlarında tuttıkları şifre ve hesap bilgilerinin kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilme ihtimalidir. Birçok kişinin hesap bilgilerinin bir şirkete ait bilgisayarlarda tutulması bilgisayar korsanları açısından büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Şifre ve hesap emanet hizmetinin gerçek bir çözüm olarak değerlendirilebilmesi için ilgili hususlarda belirli güvencelerin sağlanması gerekmektedir.

Başka bir çözüm önerisi de kişilerin vasiyetnamelerinde hesap bilgileriyle şifrelerinin hangi kişiye bırakacağını açıkça belirtmesidir⁸¹. Bu tür vasiyetnameleri birçok şirket dikkate almakta ve miras bırakana ait şifre ile hesap bilgileri vasiyetname doğrultusunda mirasçılara intikal etmektedir. Ancak yapılan araştırmalara göre vasiyetname yazma oranı yüksek olan ABD ve İngiltere’de bile insanların birçoğunun vasiyetlerinin bulunmadığı görülmektedir⁸². Hatta gençlerde vasiyet yazma oranı daha da düşmektedir. Bu nedenle dijital varlıkların, ölüme bağlı tasarrufla mirasçılara intikal ettirilmesi

⁷⁹ Emily Stutts, s. 378.

⁸⁰ <<https://www.truekey.com>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

⁸¹ Emily Stutts, s. 379.

⁸² <<https://news.gallup.com/poll/191651/majority-not.aspx>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.
<<https://business.unbiased.co.uk/press-releases/31-million-uk-adults-at-risk-of-dying-without-a-will-2-10-2017>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

önerisi ülkemiz açısından uygulanabilir bir çözüm olarak görülmemektedir.

C. Mevzuatta Yer Alan Boşlukların Giderilmesi ve Yapısal Değişiklikler

Mevzuatımızda dijital varlıkların, miras yoluyla mirasçılara geçmesine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Miras kavramının geniş anlamdaki tanımından hareketle miras bırakana ait dijital varlıkların, mirasçılara intikalinin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşın dijital varlıkların hukuki, ekonomik ve güvenlik konuları açısından ayrıca incelenmesine gerek duyulmaktadır.

Dijital varlık sahibi kişilerin, dijital varlıklarının maddi bir değerinin bulunması iki açıdan dikkate değer bir durumdur. Öncelikle vergi hukuku açısından değerlendirildiğinde dijital varlıklar üzerinden gelir elde edilmesi sonucunda gerçek kişiler açısından gelir vergisi, tüzel kişiler açısından kurumlar vergisi doğabilmektedir. Bununla birlikte gerçek kişinin vefatı ile dijital varlıkların, mirasçılara intikali esnasında veraset ve intikal vergisi gündeme gelmektedir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde ifade edildiği üzere dijital varlıklar çok yüksek maddi değerlere ulaşabilmektedir. Dijital ekonominin büyümesiyle dijital varlıklar da çeşitlenmektedir. 2017 yılında Chainalysis isimli dijital adli bilim firması tarafından yapılan bir araştırmaya göre 2.780.000 adet bitcoinin kayıp olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer araştırmaya göre ise günlük ortalama 1.500 adet bitcoin kaybolmaktadır ve 2010 yılından itibaren üretilen bitcoinlerin ortalama %4'üne ulaşılması imkânsız hale gelmiştir. Bu rakamlar dikkate alındığında piyasadaki toplam üretilen bitcoin miktarının %28'ine geri dönüşü mümkün olmayacak şekilde ulaşım sorunu yaşanmaktadır. Yukarıda belirtilen rakamlar güncel bitcoin fiyatıyla çarpılınca karşımıza muazzam bir ekonomik kayıp çıkmaktadır⁸³. Bu büyüklükteki maddi varlığın mirasa konu olamamasının ve mirasçılara geçememesinin temel nedenleri arasında kişilerin sahip oldukları kripto paraları unutmaları, dijital cüzdanlarına erişim için gerekli güvenlik aşamalarını geçememeleri veya kişilerin ölümü gibi hususlar sayılmaktadır⁸⁴. Dijital varlıkların, milli ekonomiye kazandırılması ve dijital kayıt dışılığın engellenmesi son derece önemlidir. Vatandaşların

⁸³ Bkz. <<https://news.bitcoin.com/analyst-1500-bitcoins-lost-every-day-less-than-14-million-coins-will-ever-circulate/>> Erişim Tarihi 1 Kasım 2020.

⁸⁴ Bkz. <<http://fortune.com/2017/11/25/lost-bitcoins/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

özellikle yurtdışında bulunan dijital varlıklarının, kişilerin ölümünden sonra kayıt altına alınması ve mirasçılara intikal ettirilmesi bu amaca hizmet edecek bir uygulama olarak değerlendirilmelidir.

Dijital varlıklar ve özellikle kripto paralar, yasadışı amaçlar için sık bir şekilde kullanılmaktadır. 2017 yılında yapılan bir araştırmaya göre bitcoin kullanıcılarının %25'i bitcoini, yasadışı işlemlerde kullanmıştır. Aynı yıl gerçekleşen bitcoin işlemlerinin %44'ü yasadışı faaliyetlere ait para trafiği olmakla beraber toplam değeri 72 milyar dolardır. Son yıllarda yeni kripto para birimlerinin ortaya çıkması ve farklı yatırımcıların bu para birimlerine yatırım yapması sonucunda yasadışı işlemler için bitcoin kullanımının oransal olarak azaldığı görülmektedir (Foley vd, 2018). Etkin bir şekilde suçla mücadele ve kara para aklanmasının kontrolü açısından bu alanda mevzuat düzenlemesi ile yapısal değişikliklerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dijital dünyada gerçekleştirilen faaliyetlerin düzenlenmesine ilişkin farklı ülkelerde birçok çalışma yürütülmektedir. Bunların başında ABD'de Hukuk Birliği Komisyonu (Uniform Law Commission)⁸⁵ tarafından 2014 yılında hazırlanan ve 2015 yılında revize edilen Fiduciary Access to Digital Assets Act (Dijital Varlıklara Emanetçi/Mutemet Erişimi Yasası-Taslağı)⁸⁶, ABD'nin 11 eyaletinde, eyalet meclisine sunulmuş ve 5 eyalette kabul edilerek yasa haline gelmiştir. Bu yasa, dijital varlıkların korunması ve ilgili kişinin ölümünden sonra mirasçılara aktarılması hususunda önemli bir adım olmuştur. Yasaya göre kullanıcılar, herhangi bir çevrimiçi araç kullanarak dijital varlıkları için emanetçi/mutemet/vasi tayin edebilecektir. Hizmet şartları sözleşmesi ile kullanıcıların vasi tayini iradesinin çatışması durumunda yasanın 4'üncü maddesi hükmü gereği kullanıcıların iradesi esas alınacaktır.

⁸⁵ ABD'de 1892 yılında kurulan ve kâr amacı gütmeyen Hukuk Birliği Komisyonu (Uniform Law Commission), eyaletlerde uygulanabilir ve yeknesak hukuk kurallarının hazırlanabilmesi için çalışmalar yürütmektedir.Şimdiye kadar Komisyonun hazırladığı üçyüzden fazla kanun taslağı yasalasmıştır. Bkz. <<http://www.uniformlaws.org/aboutulc/faq#What%20is%20the%20Uniform%20Law%20Commission?>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

⁸⁶ Bazı kaynaklarda Revised Uniform Fiduciary Access To Digital Assets Act – RUFADAA olarak geçmektedir. Bkz. <<https://www.uniformlaws.org/committees/community-home?CommunityKey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22#:~:text=The%20Revised%20Uniform%20Fiduciary%20Access,ability%20to%20manage%20the%20account.&text=This%20act%20extends%20the%20traditional,include%20management%20of%20digital%20assets.>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

IV. SONUÇ

Geniş anlamda miras, kişinin ölümü ile mirasçılara geçebilen tüm malvarlığı değerlerini, özel hukuk ilişkilerini ve kişisel hakların tamamını ifade etmektedir. Hukukumuzda mirasa ilişkin hükümler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 3'üncü kitabında "Miras Hukuku" başlığı altında düzenlenmiştir. Ancak adı geçen kanunda miras bırakana ait dijital varlıkların tespiti, terekeye dâhil edilmesi ve mirasçılara intikaline ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Geniş anlamda miras tanımından yola çıkarak kişinin ölümüyle kendisine ait dijital varlıkların, mirasçılara geçmesinde hukuka aykırı bir durum bulunmadığını söylemek mümkündür.

Dijital miras hem hukuki hem de teknik boyutları olan çok yönlü bir konudur. Hangi varlıkların dijital varlık tanımı içinde yer aldığı, ilgili varlıklar ile miras bırakan arasındaki ilişkinin tespiti, ilgili dijital varlığa ilişkin ulaşılabiliyorsa miras bırakanın iradesinin tespiti ve miras bırakan ile hizmet sağlayıcı firma arasında akdedilen sözleşmelerin miras hukuku açısından incelenmesi teknik konulara örnek gösterilebilir.

Süreç açısından değerlendirmek gerekirse ilk olarak dijital varlıkların tespiti yapılmalı ve ilgili varlıklara ilişkin varsa miras bırakanın iradesi çerçevesinde işlem tesis edilmelidir. Miras bırakanın iradesini, ölüme bağlı tasarrufla ortaya koyması hem dijital varlıkların tespiti hem de dijital varlıkların mirasçılara intikali açısından büyük kolaylık sağlayacaktır. Aksi halde miras bırakana ait dijital varlıkların tespiti doğru bir şekilde yapılamayacak ve tespit edilen varlıklara erişimde bazı teknik sorunlarla karşılaşılabilir.

Miras bırakan ile hizmet sağlayıcı firma arasında yapılan sözleşmeler, mirasa konu olabilecek hak veya menfaatin terekeye dâhil edilmesi açısından dikkatle incelenmelidir. Bazı dijital hak ve menfaatler, taraflar arasında akdedilen sözleşmeler nedeniyle 3.kişilere hiçbir koşulda intikal ettirilememektedir. Bu tür sözleşme hükümlerinin mevcudiyeti, ilgili hak veya menfaatin terekeye dâhil edilmesine ve mirasçılara intikaline engel teşkil etmektedir.

Önceki yıllarda e-posta ve sosyal medya hesapları gibi bazı dijital varlıkların miras bırakana ait özel bir alan olduğu, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak değerlendirilmesi gerektiği ve kişinin ölümünden sonra bu dijital varlıkların mirasçı vasfı olsa dahi 3.kişilerin erişimine açılmasının doğru olmadığı şeklinde tartışmalar yaşanmıştır. Ölen kişinin, özel hayatın gizliliğine ilişkin menfaati ile mirasçıların Türk Medeni Kanunu'nda

düzenlenen menfaatlerinin çatıştığını ve bu nedenle miras bırakanın açık bir iradesi olmadan bazı dijital varlıklara, mirasçılarının erişiminin yasal olmadığı ileri sürülmüştür. Son dönemde birçok internet hizmet sağlayıcısı firma tarafından geliştirilen uygulamalar ve farklı ülkelerde alınan mahkeme kararları belirtilen iddiaların aksine bir çözüm ortaya koymuştur. Ölen kişiye ait günlükler ve mektuplar, mirasçılara intikal ettirildiği gibi miras bırakana ait e-posta ve sosyal medya hesaplarının da mirasçılarının erişimine açılması doğru bir uygulamadır. Buna karşın 3.kişilerin iyi niyetinin korunması açısından ilgili dijital varlıklara erişimin sadece anı niteliğinde paylaşım yapma veya dijital kopya alma şeklinde sınırlandırılması daha uygun olacaktır. Aksi takdirde ilgili e-posta ve sosyal medya hesapları 3.kişileri yanıltabilir ve menfaatlerine zarar verebilir.

Dijital varlıkların, mirasçılara intikalinde karşılaşılan en önemli iki sorun miras bırakana ait dijital varlıkların belirlenememesi ve bu dijital varlıklara erişim için gerekli güvenlik anahtarlarına ulaşılamamasıdır. Özellikle sosyal medyada kişilerin farklı adlarla (nick name) hesap açmaları nedeniyle hem miras bırakana ait hesapların belirlenmesi hem de bu hesaplar ile miras bırakan arasındaki ilişkinin kurulması zorlaşmaktadır. Ayrıca dijital varlıklara erişim ve kullanım için gerekli olan başka dijital varlıklar için farklı düzeyde talep edilen güvenlik anahtarlarının bilinmemesi veya mirasçılarca bu bilgilere sahip olunmaması da bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde veri güvenliğini sağlamak ve dijital varlıklara erişimi daha etkin bir şekilde sağlamak amacıyla kullanıcı adı ve şifre dışında yüz tanıma, sesli komut ve 2 adımlı doğrulama gibi farklı uygulamalar geliştirilmiştir. Bu uygulamalar nedeniyle dijital varlığın, mirasçılara intikalinde bazı zorluklar yaşanabilmektedir.

Karşılaşılan sorunların çözümü açısından iki farklı öneri getirilmiştir. Bu önerilerden ilki, kişiye ait dijital varlıklara ulaşımı sağlayan e-posta, kullanıcı adı ve şifre bilgilerinin bir dijital kasa hizmet sunucunda tutulması ve kişinin ölümünden sonra mirasçılarla bu bilgilerin paylaşılmasıdır. Dijital kasa hizmeti sunan firmaların kapanması ve çeşitli nedenlerle edimini ifa edememesi veya kullanıcı bilgilerinin ele geçirilmesi gibi riskler göz önünde bulundurulduğunda söz konusu önerinin etkili ve kalıcı bir çözüm olmadığı görülmektedir.

Bir diğer öneri ise miras bırakanın, mirasa konu olabilecek dijital varlıklara erişimi sağlayacak bilgileri, ölüme bağlı tasarrufla mirasçılara intikal ettirmesidir. Bu öneri sorunun çözümü açısından en etkili uygulama olarak

değerlendirilebilir. Fakat yapılan araştırmalarda dijital varlık sahiplerinin büyük oranda genç yaştaki kişiler olduğu görölmektedir. Buna ek olarak ölkemizdeki vasiyet düzenleme kültürü ve alışkanlığı dikkate alındığında ölüme bağlı tasarruf ile sorunun çözümlü kısa ve orta vadede mümkün görünmemektedir.

Sorunun çözümlüne ilişkin bu çalışmada geliştirilen öneri, her bir dijital varlık açasından konunun kategorik olarak ayrı ayrı değerlendirilmesidir. Öncelikle miras bırakanın ölüme bağlı bir tasarrufu varsa bunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Ölüme bağlı bir tasarrufu bulunmuyorsa mirasçılarının talebi ile veraset ilamında murise ait dijital varlıkların tespiti ve mirasçılarının ilgili varlıklarının üzerindeki haklarının belirtilmesi gerekmektedir. Veraset ilamıyla mirasçılar ilgili internet hizmet sağlayıcılarına başvuruda bulunabilir ve gerekli erişim izinlerini talep edebilirler.

Uygulamada özellikle e-posta ve sosyal medya hesaplarıyla ilgili mahkeme kararlarının dikkate alındığı ve mirasçılara erişim izni verildiği görölmektedir. Ancak 3.kişileri korumak ve karşılaşılan suiistimallerin önüne geçmek amacıyla bazı sosyal medya platformları, ölen kişinin hesabını anı sayfasına çevirerek bu sayfadan yapılan paylaşımları sınırlamaktadırlar.

E-posta ve sosyal medya hesabı dışındaki dijital varlıklar için daha detaylı ve uzun vadeli bir çalışma yapmak gerekmektedir. Örneğin, murisin kripto parası varsa bu kripto paranın türünün ve hangi borsada işlem gördüğünün bilinmesi, ilgili borsa ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu dijital varlıklara erişim mümkün olamayacaktır.

Vatandaşlarımıza e-devlet uygulaması üzerinden bir e-posta adresi tanımlanması ve dijital varlıklarının kurtarılabilmesi için ilgili e-posta adresinin belirlenmesi hukuki sürecin yürütölmesi ile birlikte dijital varlıklara erişim açasından büyük kolaylık sağlayacaktır. Bunun yanında mevzuatımızda dijital varlıkların yönetimine ilişkin düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital miras meselesi de bu bütününl önemli bir parçasıdır. Özellikle ABD’de dijital varlıkların yönetimi ve mirasçılara intikali konusunda uzmanlaşmış birçok özel girişim bulunmaktadır. Ölkemizde ise bu konuda kamu tarafında sorumlu ve yetkili kurum veya kuruluş bulunmamakta, bunun sonucu olarak da ilgili konuda yasal boşluk doğmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun yanında Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunan bir daire başkanlığının konuya ilişkin ulusal ikincil mevzuatı hazırlaması ve uluslararası firma ve örgütlerle iletişime geçmesi önem arz etmektedir.

Hızla gelişen bilişim teknolojilerinin yanında hukuk kuralları bu süreçteki hıza yetişemese de yasama ekonomisi ilkesi gereği mevcut düzenlemelerden yola çıkarak bahsedilen sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmalıdır. Kişisel olduğu kadar ulusal maddi varlığımızın bir parçası olan dijital varlıkların tespiti, kayıt altına alınması ve kişinin ölümünden sonra mirasçılara intikali hem mirasçılarının haklarını hem de milli varlığımızı korumak açısından üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Ayrıca konunun ulusal güvenliğe ilişkin kısmı, vergi ve kayıt dışı ekonomi ile ceza hukuku (kara paranın aklanması vd.) boyutu da detaylıca değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkanat H, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, Filiz Kitabevi, 2004.
- Alman Federal Adalet Mahkemesi (Der Bundesgerichtshof), <[https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py? Gericht=bgh&Art=pm&Datum=2018&Seite=2&nr=85390&pos=83&anz=198](https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&Datum=2018&Seite=2&nr=85390&pos=83&anz=198)> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020
- Aslan EŞ ve Güz H, “Global Markaların Sosyal Medyada Gündem Belirlemesi: Markaların 2.0 Gündemi Üzerine Bir Araştırma”, 2016, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, (42), s. 191-212.
- Avşar Z ve Öngören G, Bilişim Hukuku, Yayın No: 270, Türkiye Bankalar Birliği, 2010.
- Babeanu D, Gavrilă A ve Valerica M, “Strategic Outlines: Between Value and Digital Assets Management”, 2009, Volume: 11, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, s. 318-324.
- Bal N, “İnternet Alan Adları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözülmesi”, 2013, 17(1-2), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 315-351.
- Başpınar V ve Kocabey D, İnternette Fikri Hakların Korunması, Yetkin Yayıncılık, 2007.
- Beyer WG ve Hargrove GC, “Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution”, 2007, Volume: 33, Ohio Northern

- University Law Review, s. 865-902.
- Bozbel S, “Domain Names (İnternet Alan Adları) ve ICANN-Tahkim Usulü”, 2002, 1, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, s. 215-254
- Cahn N ve Zietlow A, “Digital Planning”, 2014, Volume: 28, Probate and Property, s. 22-31.
- Comer ED, Internet Working With TCP/IP: Principles, Protocols, and Architecture, Volume 1, Fifth Edition, Pearson Prentice Hall, 2006.
- Daysheelyn APB ve Nadine ACE, “Succession in the Internet Age: Dissecting the Ambiguities of Digital Inheritance”, 2015, Volume: 89, Phillipine Law Journal, s. 835-864.
- Dural M ve Öz T, Türk Özel Hukuku Cilt: 4 Miras Hukuku, 8. Baskı, Filiz Kitabevi, 2015.
- Dural M, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 1995.
- European Central Bank (2012) Virtual Currency Schemes, <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.
- Foley S, Karlsen JR ve Talis PJ, “Sex, drugs, and bitcoin: How much illegal activity is financed through cryptocurrencies?”, 2018, Review of Financial Studies, Forthcoming <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3102645> Erişim Tarihi 28 Aralık 2020.
- Gürsoy KT, “Manevi Zarar ve Tazmini”, 1973, 30(1), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 7-56.
- Hileman G ve Rauchs M, Global Cryptocurrency Benchmarking Study Report, Cambridge University Judge Business School, Cambridge Centre for Alternative Finance, 2017.
- Hopkins PJ, “Afterlife in the Cloud: Managing a Digital Estate”, 2013, 5(2), Hastings Science and Technology Law Journal, s. 209-244.
- Işıklı H, İnternet Alan İsimleri Sistemi-Markalar ve Alan İsimleri Arasındaki İlişki, DPT Yayınları, 2001
- İlkiz F ve Günaydın B, “Kişilik Hakları- Medyada Etik ve Yargı Kararları”, 2006, (2), Küresel İletişim Dergisi, s. 1-15

- İmre Z ve Erman H, Miras Hukuku, Der Yayınları, 13. Basım, 2017.
- Kemp S, (2017), “Digital in 2017: Global Overview”, We are Social, <<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.
- Keskin S ve Baş M, “Sosyal Medyanın Tüketici Davranışları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi”, 2015, 17(3), Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 51-69.
- Kılıçoğlu A, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 3.Baskı, Turhan Kitabevi, 2008.
- Kocayusufpaşaoğlu N, Miras Hukuku, 3. Bası, Filiz Kitabevi, 1987.
- Mccarthy L, “Digital Assets and Intestacy”, 2015, (21), Boston University Journal of Science and Technology Law, s. 384-412.
- Öztan B, Şahsın Hukuku Gerçek Kişiler, Turhan Kitabevi, 1994
- Seçkiner Bingöl E ve Tahtaloğlu H, “Türkiye’de Üniversitelerin Sosyal Medya Kullanımı: Gazi Üniversitesi Örneği”, 2017, 22, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 2405-2424.
- Serçemeli M, “Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi”, 2018, (639), Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, s. 33-66.
- Seren M, Çevik T, Özgeldi N ve Dumankaya EM, Sosyal Medya El Kitabı, Baskı No:1, Orion Kitabevi, 2018.
- Stutts E, “Will Your Digital Music and E-Book Libraries Die Hard with You: Transferring Digital Music and E-Books upon Death”, 2013, Vol.16, SMU Science and Technology Law Review, s. 371-407.
- Taneri G, “Sosyal Medyada Paylaşım Sorumluluğu”, 2016, (24), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, s. 433-460.
- Tekin M, “İnternette Alan İsimleri Uyuşmazlıklarında Çözüm Arayışları ve WIPO Ara Raporu”, 2001, Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, s. 513-527.
- Uysal EH, “Online Hesaplar Terekeye Dâhil Edilebilir Mi?”, 2017, (2), Hukuk Gündemi Dergisi, s. 21-33.

Wong C, “Can Bruce Willis Leave His iTunes Collection To His Children?: Inheritability Of Digital Media In The Face Of EULAs”, 2013, 29(4), Santa Clara High Technology Law Journal, s. 703-761.

<<https://www.supremecourt.gov/search.aspx?filename=/docket/docketfiles/html/public/17-1005.html>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://www.alexa.com/topsites>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://support.apple.com/tr-tr/HT205595>> Erişim Tarihi 12 Ekim 2020

<<https://www.apple.com/tr/family-sharing/>> Erişim Tarihi 12 Ekim 2020

<<https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-44804599>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<http://uk.businessinsider.com/most-expensive-domain-names-of-all-time-2016-4?r=US&IR=T>> Erişim Tarihi 21 Ekim 2020)

<<https://www.cnet.com/news/yahoo-releases-e-mail-of-deceased-marine/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://www.cnet.com/news/facebook-fights-for-deceased-beauty-queens-privacy/>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://coinmarketcap.com/currencies/volume/24-hour/>> Erişim Tarihi 29 Ekim 2020)

<<https://coinmarketcap.com/exchanges/volume/24-hour/all/>> Erişim Tarihi 29 Ekim 2020)

<<https://www.dw.com/en/facebook-court-rules-parents-have-rights-to-dead-daughters-account/a-44642230>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://www.facebook.com/help/828408313868251?helpref=related&ref=related>> Erişim Tarihi 20 Ekim 2020)

<<https://www.forbes.com/sites/oliverchiang/2010/11/13/meet-the-man-who-just-made-a-cool-half-million-from-the-sale-of-virtual-property/#5946819321cd>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://www.forbes.com/sites/danielnyegriffiths/2013/11/14/dota-2-three-spirits-update-38000-dollar-loot-auction/#5d0a25b2a5c7>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<http://fortune.com/2017/11/25/lost-bitcoins/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://news.gallup.com/poll/191651/majority-not.aspx>> Erişim Tarihi 18

Ekim 2020.

<<https://harvardlawreview.org/2018/05/ajemian-v-yahoo-inc/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<https://www.huffingtonpost.com/entry/your-digital-inheritance-what-happens-to-your-social_us_589e65a1e4b0cd37efcfe8a4> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://www.icann.org/resources/pages/factsheets-2012-02-25-en>> Erişim Tarihi 21 Ekim 2020)

<<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2018/04/03/022818-measuring-the-digital-economy>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://qz.com/113576/when-the-next-ernest-hemingway-dies-who-will-own-his-facebook-account-2/>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/markets/424/topic/540/social-media-user-generated-content/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/statistics/624949/marketing-channel-use-usa/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/statistics/277483/market-value-of-the-largest-internet-companies-worldwide/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statista.com/study/12322/global-internet-usage-statista-dossier/>> Erişim Tarihi 11 Ekim 2020.

<<https://www.statsheep.com/JamichTV>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2020.

<<https://csgo.steamanalyst.com/inventory-top500>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://steamcommunity.com/id/Timur1214>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://www.theguardian.com/technology/2018/may/15/facebook-closed-583m-fake-accounts-in-first-three-months-of-2018>> Erişim Tarihi 20 Ekim 2020)

<<https://www.telegraph.co.uk/finance/11835609/How-to-manage-your-estate-in-the-digital-age.html>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://www.thetimes.co.uk/article/its-ihard-as-willis-fights-apple-2mfq7h7m5cw>> Erişim Tarihi 16 Ekim 2020.

<<https://www.truekey.com>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

<<https://business.unbiased.co.uk/press-releases/31-million-uk-adults-at-risk-of-dying-without-a-will-2-10-2017>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

<<http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Fiduciary%20Access%20to%20Digital%20Assets%20Act,%20Revised%20>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

<<http://www.uniformlaws.org/Narrative.aspx?title=Frequently%20Asked%20Questions>> Erişim Tarihi 18 Ekim 2020.

